

expertisecentrum
euthanasie

Jaarverslag 2023 Expertisecentrum Euthanasie

1. Bestuursverslag 2023	3
1.1 Algemeen	3
1.2 Missie en Visie	3
1.3 Kernwaarden	3
1.4 Strategische doelen	3
1.5 Beleid en gang van zaken	4
1.5.1 Feiten en cijfers	4
1.5.2 Consultatie en Opleiding	8
1.5.3 Patiëntenzorg	9
1.5.4. Kwaliteit en veiligheid	11
1.5.5. Communicatie en Samenwerking	13
1.5.6 Wetenschappelijk Onderzoek	15
2. Governance en organisatie EE	16
2.1 Juridische structuur	16
2.2 Organisatiestructuur	16
2.3 Raad van Toezicht	16
2.4 Raad van Bestuur	16
2.5 Adviesraad	16
2.6 Verwantenraad i.o.	18
2.7 Ondernemingsraad	18
2.8 Personeel	19
2.9 Externe vertrouwenspersonen	20
2.10 Kernteam	20
2.11 Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie	20
3. Financieel	22
3.1 Omzet en resultaten	22
3.2 Voornaamste risico's en onzekerheden	23
3.3 Financiële positie	24
3.4 Relevante financiële omstandigheden	24
4. Jaarverslag 2023 Raad van Toezicht	25
4.1 Inleiding	25
4.2 Betrokkenheid bij de totstandkoming en het toezicht op de uitvoering van de strategie	25
4.3 Interne audit	25
4.4 Accountant en waarborgen onafhankelijke accountant	26
4.5 Eisen van onafhankelijkheid leden van de Raad van Toezicht	26
4.6 Zelfevaluatie	26
4.7 De samenstelling van de Raad van Toezicht in 2023	27
4.8 De commissies van de Raad van Toezicht	29
4.8.1 De Auditcommissie	29
4.8.2 De Commissie Kwaliteit en Veiligheid	29
4.8.3 De Remuneratiecommissie	29
4.9 Het uitgeoefende toezicht	29
4.10 Beloningsbeleid en vacatievergoeding	30
4.10.1 Beloning bestuurder	30
4.10.2 Vergoeding leden Raad van Toezicht	30

expertisecentrum
euthanasie

5. Jaarrekening 2023	31
5.1 Balans per 31 december 2023	32
5.2 Resultatenrekening over 2023	33
5.3 Vergelijking met begrotingscijfers over 2023	34
5.4 Kasstroomoverzicht over 2023	35
5.5 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	36
5.6 Toelichting op de balans per 31 december 2023	39
5.7 Mutatieoverzicht immateriële vaste activa	43
5.8 Mutatieoverzicht materiële vaste activa	44
5.9 Toelichting op de resultatenrekening over 2023	45
5.10 Vaststelling en goedkeuring	51
6. Overige gegevens	52
6.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	53

1. Bestuursverslag 2023

De Raad van Bestuur van Stichting Expertisecentrum Euthanasie (hierna: EE) biedt hierbij haar jaarrekening en jaarverslag aan voor het boekjaar dat geëindigd is op 31 december 2023.

Met het van kracht worden van de Wet toetreding zorgaanbieders (Wtza) is EE verplicht een verslag van de intern toezichthouder te publiceren, het Toezichtverslag. Dit maakt onderdeel uit van het Jaarverslag 2023.

1.1 Algemeen

In 2012 is Stichting Levensindekliniek opgericht. Op 4 september 2019 is de naam gewijzigd naar Stichting Expertisecentrum Euthanasie. Sinds 1 oktober 2020 is Sonja Kersten aangesteld als Raad van Bestuur.

Het aanbieden van euthanasiezorg maakt EE als zorgorganisatie onderscheidend en relevant binnen de beroepsgroep van artsen en verpleegkundigen. EE is een zorgorganisatie van en voor zorgprofessionals. Het ministerie van VWS heeft EE in 2022 een Wtza-vergunning verleend.

1.2 Missie en Visie

De missie van EE is: "Wij maken het mogelijk dat iedereen die een euthanasieverzoek heeft en ondraaglijk en uitzichtloos lijdt, een zorgvuldig onderzoek van dat verzoek krijgt."

Het is onze visie dat euthanasie in beginsel thuishoort in de behandelrelatie tussen arts en patiënt. Wij bieden artsen advies, praktische ondersteuning en scholing, zodat zij een euthanasieverzoek van hun patiënt zelf kunnen oppakken. EE biedt daarnaast, binnen de kaders van de wet, een vangnet voor patiënten die niet bij hun eigen arts terecht kunnen. Met onze kennis leveren wij een bijdrage aan het maatschappelijk debat.

1.3 Kernwaarden

Onze kernwaarden zijn: zorgvuldig, zorgzaam, betrouwbaar, professioneel, toetsbaar en verbindend. Deze waarden hanteren wij naar onze patiënten, naar elkaar en naar onze maatschappij. We hebben onze kernwaarden nader uitgewerkt in voorbeelden van gewenst en ongewenst gedrag.

1.4 Strategische doelen

EE richt zich op de volgende strategische doelen:

- Euthanasieverzoeken worden merendeels binnen de behandelrelatie tussen arts en patiënt opgepakt. Wij bieden daarbij advies, praktische ondersteuning en scholing aan artsen en verpleegkundigen in Nederland;
- Wij bieden zorgvuldige en zorgzame euthanasiezorg voor mensen die niet bij hun eigen arts terecht kunnen en voeren het verzoek uit als dit voldoet aan de wettelijke zorgvuldigheidseisen;
- Wij voeden het maatschappelijk debat met betrekking tot euthanasiezorg en gaan (daarvoor) samenwerkingsrelaties aan en onderhouden deze goed;
- Wij vergroten en delen onze kennis over euthanasie op basis van eigen expertise en wetenschappelijk onderzoek.

Bij voorkeur wordt een euthanasieverzoek onderzocht door de behandelend arts, in zijn vertrouwensrelatie met de patiënt. Als deze arts het wenst kan EE daarbij op maat begeleiding bieden, bijvoorbeeld door het delen van kennis en informatie of het betrekken van een consulent euthanasie.

expertisecentrum euthanasie

EE biedt dus ondersteuning aan de medische en verpleegkundige beroepsgroep door kennis en ervaring over te dragen door middel van (na)scholing, deskundigheidsbevordering, praktische hands-on begeleiding en professionele maar ook emotionele steun. In de praktijk blijkt dat er situaties zijn waarin de behandelend arts de euthanasiewens van de patiënt niet (verder) kan onderzoeken. Dan fungeert de euthanasiezorg vanuit Expertisecentrum Euthanasie als 'vangnet'.

EE ziet zichzelf als partner van diverse betrokken belangenhouders. We signaleren en informeren op basis van eigen expertise en ervaring ten aanzien van euthanasiezorg. Op deze wijze ondersteunt EE het maatschappelijk debat rondom euthanasiezorg.

Voor het realiseren van onze strategische doelen hebben we de volgende basisvoorwaarden nodig:

- Wij hebben tevreden en competente medewerkers en bieden een veilige werkomgeving;
- Wij werken veilig;
- Wij zijn financieel gezond;
- Wij zijn een duurzame organisatie ten aanzien van mens en milieu;
- Wij werken binnen de kaders van de euthanasiewetgeving.

1.5 Beleid en gang van zaken

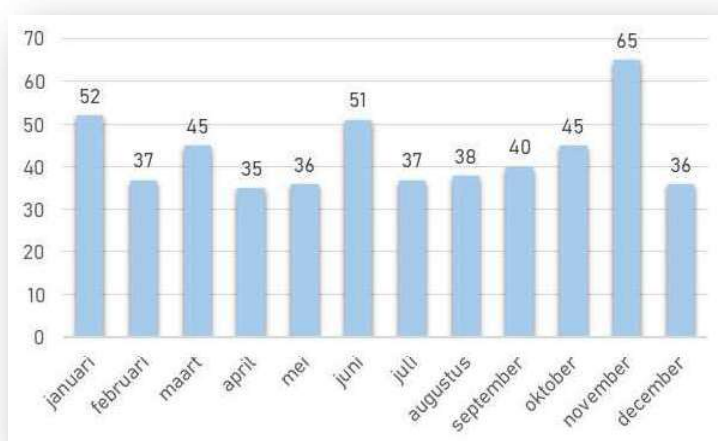
1.5.1 Feiten en cijfers

Consulenten

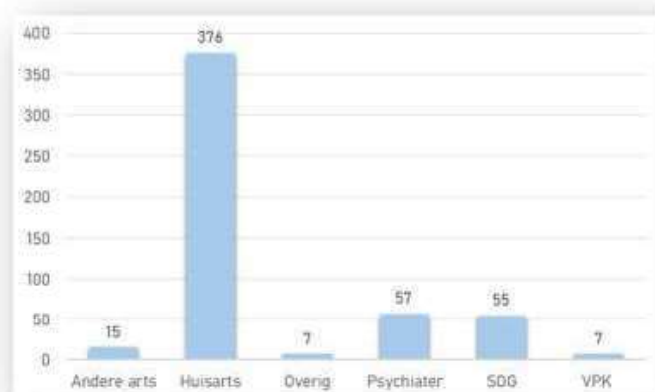
We hebben in 2023 517 keer een consulent in kunnen zetten. Dat is zo'n 7% meer in vergelijking met 2022. We hebben daarmee de 25% groei-doelstelling voor de inzet van consulenten niet gehaald. We zien wel een aantal mooie bewegingen.

57 keer vroeg een psychiater om een consulent euthanasie, bijna 50% meer dan vorig jaar. 88 keer werd door de eigen behandelaar de euthanasie uitgevoerd (32% van het aantal afgesloten consultvragen). Het vaakst wordt een consulent ingeroepen door een huisarts. Meestal betreft het somatische casuïstiek.

Na 33 consulten kon de arts zelf verder. Onbekend is wat het resultaat daarvan is. Uiteindelijk werden 53 consulten overgedragen aan EE. Dat is 19% en daarmee ongeveer gelijk aan voorgaande jaren. Veelal is de reden dat het verzoek toch te complex is of dat er te veel druk van de patiënt wordt ervaren.

- aantal consulten per maand -

- achtergrond consultvragers -

Nascholing

De nascholingen worden zeer positief beoordeeld met een gemiddelde van 8,7. We hebben in 2023 de volgende nascholing verzorgd:

Activiteit nascholing	Aantal deelnemers	Beoordeling
<i>Euthanasie in de praktijk (online)</i>		
26 januari	7	9,0
14 september	10	8,0
<i>Euthanasie in de psychiatrie</i>		
15 mei	11	9,0
21 november	13	8,5
<i>In-company scholing</i>		
<i>Euthanasie in de psychiatrie</i>	15	8,5
<i>Euthanasie in het hospice</i>	11	8,6
<i>Euthanasie voor beginners</i>	50	7,8
<i>Complexe euthanasie (stapeling en dementie)</i>	50	7,8
<i>Webinars in samenwerking met Carend</i>		
<i>Euthanasie in de praktijk</i> <i>Euthanasie bij psychiatrie</i> <i>Euthanasie bij dementie en stapeling van ouderdomsklachten</i>	Ruim 400 deelnemers in totaal	

Externe overleglijn

De externe overleglijn heeft vanaf 19 januari 2023 in totaal 2.242 oproepen ontvangen. Aan de hand van de registratie van de oproepen in onze administratie kunnen we nog niet exact bepalen in hoeverre gebeld wordt voor personen die (nog) geen patiënt van ons zijn of die een bestaande patiënt van ons zijn. De bedoeling is dat we dit over 2024 wel kunnen doen.

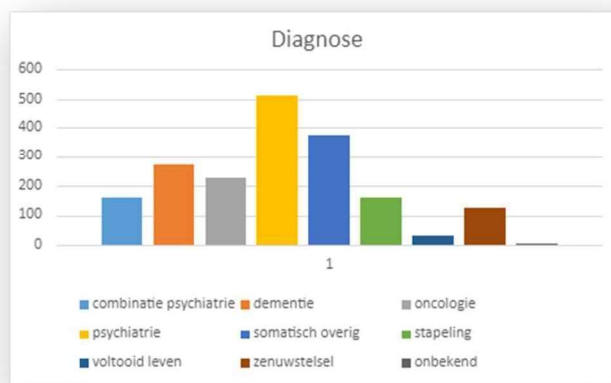
expertisecentrum euthanasie

Bij benadering gingen circa 1.000 van de 2.200 oproepen in 2023 over personen die geen patiënt bij EE waren. Hiervan waren circa 200 aanvragen om een consult en circa 800 waren adviesvragen. Circa 1.200 gesprekken gingen over bestaande patiënten van EE.

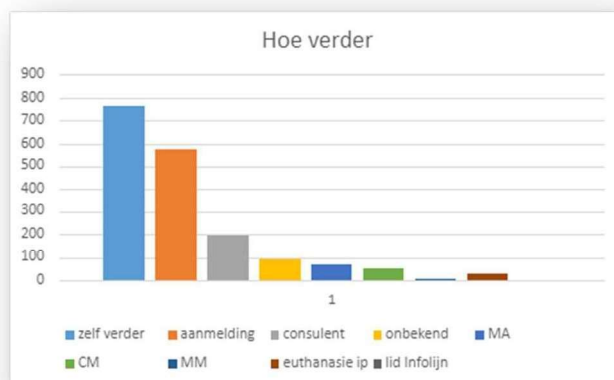
Het gemiddelde aantal bellers was 9 per dag met een piek van 24 bellers op één dag. Voor 19 januari werd geregistreerd op een andere manier en bij benadering zou het om 33 telefonische contacten zijn gegaan in de periode 1 tot 19 januari. Het totaal komt daarmee op 2.275 oproepen afgelopen jaar. 50% van de bellers is huisarts. Bij 5% van de bellers gaat het om patiënten.

- wie belt de externe overleglijn? -

- diagnosecategorieën waarover gebeld wordt -

- wat het vervolg is na overleg met EE -

Verzoeken en uitvoeringen euthanasie

Hierna vermeldde we enkele gegevens van het aantal ontvangen hulpvragen en uitvoeringen.

Het jaarverslag 2023 van de Regionale Toetsingscommissie Euthanasie (RTE) verschijnt in april 2024. We hebben de cijfers het jaarverslag 2023 van de RTE niet bij ons jaarverslag 2023 kunnen betrekken.

Het aantal hulpvragen en uitvoeringen:

	2022	2023	Stijging %
Aantal hulpvragen EE	4.047	4.508	11,39%
Aantal uitvoeringen EE	1.241	1.270	2,26%

Door andere definitie voor het begrip 'hulpvraag' wijken de cijfers in dit jaarverslag enigszins af van de cijfers vermeld in het jaarverslag 2022.

Hulpvragen en uitvoeringen per maand in 2023

Maand	Aantal hulpvragen	Aantal uitvoeringen
januari	367	108
februari	355	88
maart	434	116
april	393	107
mei	364	104
juni	402	92
juli	392	111
augustus	366	91
september	394	102
oktober	356	108
november	348	130
december	337	113
Totaal	4.508	1.270

Hulpvragen per diagnose

O.b.v. diagnose bij aanmelding

DiagnoseAanmelding	Aantal hulpvragen	Aantal uitvoeringen
Onbekend	92	0
C: Combinatie van aandoeningen	425	278
D: Dementie	578	165
G: Geen medische diagnose	11	0
H: Hart- en vaataandoeningen	105	22
K: Oncologie	900	240
L: Longaandoeningen	102	32
O: Stapeling ouderdomsaandoeningen	651	183
P: Psychiatrie	895	87
S: Somatisch overig	370	100
Z: Aandoeningen aan het Zenuwstelsel	379	163
Totaal	4.508	1.270

Hulpvragen en uitvoeringen per man/vrouw 2023		
<i>Geslacht</i>	<i>Aantal hulpvragen</i>	<i>Aantal uitvoeringen</i>
Man	1.812	486
Vrouw	2.696	784
Totaal	4.508	1.270

Hulpvragen en uitvoeringen per leeftijdscategorie 2023
O.b.v. leeftijd bij startdatum zorgtraject

<i>Leeftijdscategorie</i>	<i>Aantal hulpvragen</i>	<i>Aantal uitvoeringen</i>
0 tot 18 jaar	34	0
18-30 jaar	368	11
31-50 jaar	535	34
51-70 jaar	1.163	294
71- 80 jaar	1.011	357
81 jaar en ouder	1.397	574
Totaal	4.508	1.270

1.5.2 Consultatie en Opleiding

Consulenten

Vanuit patiëntenbelang en het oogpunt van kwaliteit van de zorg heeft het de voorkeur dat de eigen arts een euthanasieverzoek van haar of zijn patiënt in behandeling neemt. De eigen arts kent de patiënt immers het best, is doorgaans goed bereikbaar en kan als behandelaar naast euthanasie nog andere vormen van zorg en begeleiding bieden. Artsen blijken echter regelmatig onvoldoende op de hoogte van de ruimte die de euthanasiewetgeving biedt. Zij wijzen verzoeken om hulp bij het levenseinde onnodig af waardoor die terecht komen bij EE.

Ook andere factoren kunnen aanleiding zijn voor de terughoudendheid onder artsen om een euthanasieverzoek zelf op te pakken, zoals: de arts voelt zich niet zeker genoeg, het verzoek is te complex, de arts ervaart druk van de patiënt of familie, de lage financiële vergoeding voor euthanasie aan artsen, de zorg over een eventuele strafrechtelijke procedure en de toetsing die achteraf gebeurt.

We maken onze missie onder meer concreet door behandelaren advies en ondersteuning door een consulent euthanasie aan te bieden. Behandelaren waarderen deze mogelijkheid. EE heeft immers ruime ervaring met 'complexere' euthanasievragen.

Medio 2023 zijn we van start gegaan met de introductie van 'de consulent in de regio'. Naast ondersteuning aan consultvragers op hun verzoek, zijn de consulenten ook proactief in de regio. Per regio zullen consulenten steeds vaker instellingen en praktijken benaderen om kennis te maken en hun rol als consulent in die regio kenbaar te maken, in samenwerking met onze relatiebeheerders. In sommige GGZ-instellingen is de consulent in de regio inmiddels een vaste contactpersoon. Ook zijn er samenwerkingsverbanden te melden waarbij de consulent samen met de betreffende organisatie nascholingen ontwikkelt en presenteert.

De inzet van consulenten euthanasie wordt financieel mogelijk gemaakt door de stichting 'Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie' (VvEE). Dit waarderen we zeer maar we zijn als EE en VvEE van mening dat de inzet van consulenten een voorziening is die thuishoort in de basisverzekering.

expertisecentrum euthanasie

Daarom zijn we hierover in gesprek gegaan met de zorgverzekeraars. Hoewel we eind 2023 nog geen afspraak met de verzekeraars hebben kunnen maken, staan de meeste verzekeraars hier sympathiek tegenover.

We voelen ons hierbij gesteund door de motie van mevrouw Paulusma (D66), waarin zij steun vraagt voor het structureel mogelijk maken van de consultant van EE voor euthanasie bij psychiatrie. Deze motie werd op 25 oktober 2023 met zeer ruime Kamermeerderheid aangenomen. Het ministerie van VWS gaat onderzoeken hoe de consultatie-functie voor zorgprofessionals structureel kan worden georganiseerd. Hieruit blijkt dat er vertrouwen is dat EE haar kennis en ervaring goed kan overdragen aan zorgprofessionals.

Nascholing

Opvallend is dat steeds meer psychiaters aan onze nascholingen deelnemen. We vinden dit een positieve ontwikkeling die mede een gevolg is van de contacten die onze relatiebeheerders met zorgaanbieders hebben opgebouwd en met het in 2023 door EE ontwikkelde Deltaplan psychiatrie. De vraag vanuit psychiaters is zelfs zo groot, dat er voor volgend jaar al extra data zijn ingepland voor zowel euthanasie in de praktijk als euthanasie bij psychiatrie.

In samenwerking met een hospice is een geaccrediteerde nascholing “euthanasie in het hospice” ontwikkeld en gegeven, hetgeen mogelijkheden biedt voor andere hospices. Met een regionale organisatie van huisartsen verzorgden we een in-company training. En in samenwerking met Carend verzorgden we in februari enkel webinars waaraan veel behoefte bleek te zijn gezien het groot aantal deelnemers.

Informatiedienst

Naast nascholing verzorgen medewerkers van EE vele presentaties onder de naam ‘informatiedienst’. Het is een belangrijke manier om onze expertise over te dragen. We bereiken hier veel zorgverleners mee, vanuit verschillende disciplines. In 2023 hebben we bijna 165 presentaties verzorgd, door het hele land. Het ging daarbij om nascholingen, klinische lessen, lezingen en congresbijdragen aan artsen, verpleegkundigen, verzorgenden, casemanagers en praktijkondersteuners.

Aanvragen voor presentaties aan patiënten of leken dragen we veelal over aan de NVVE op een enkele presentatie binnen Alzheimercafé na, waar naast patiënten ook zorgprofessionals aanwezig waren.

1.5.3 Patiëntenzorg

Zorgvuldig en Zorgzaam

Van iedere euthanasie die artsen van EE in 2023 hebben uitgevoerd, was het oordeel van de Regionale Toetsingscommissies Euthanasie dat deze voldeed aan de zorgvuldigheidseisen van de Wtl.

In 2022 had de RTE in vier casus waarbij twee artsen van EE betrokken waren, een oordeel gegeven ‘niet aan alle zorgvuldigheidseisen voldaan’. Over twee hiervan, waarbij een arts betrokken was, ontvingen we in 2023 bericht van de RTE. Een arts van EE heeft in 2023 van de medisch tuchtrechter een berisping gekregen. Bij de andere betrokken arts hebben de instanties geen aanleiding gezien voor vervolgacties.

Als er een oordeel ‘niet aan alle zorgvuldigheidseisen voldaan’ komt, wordt er een onderzoek gedaan, wordt het team begeleid door de organisatie in de gesprekken met OM en IGJ en kijkt de organisatie wat er van de casuïstiek geleerd kan worden en/of welke processen verbeterd kunnen worden.

Vanaf het ontstaan van EE tot en met 2023 hebben we 8.202 uitvoeringen gedaan. Hiervan was de RTE in 0,2% van de uitvoeringen van een oordeel dat 'niet aan alle zorgvuldigheidseisen voldaan' was. Hierbij moet bedacht worden dat EE over het algemeen relatief complexe euthanasiecasuïstiek behandelt, waaruit blijkt dat onze uitvoeringspraktijk zorgvuldig is.

Oordelen RTE in aantallen

Jaar	Aantal Zorgvuldig	Aantal Zorgvuldig Uitgebreid	Aantal Onzorgvuldig	Aantal nog geen bericht ontvangen	Totaal
2012	32	0	0	0	32
2013	127	3	2	1	133
2014	225	5	2	0	232
2015	362	3	1	0	366
2016	496	4	1	0	501
2017	757	7	4	0	768
2018	716	10	0	1	727
2019	890	14	0	1	905
2020	642	72	0	20	734
2021	898	219	1	0	1.118
2022	1072	162	4	2	1.240
2023	1191	43	0	36	1.270
Totaal	7408	542	15	61	8.026

% t.o.v. Totaal

Jaar	Aantal Zorgvuldig	Aantal Zorgvuldig Uitgebreid	Aantal Onzorgvuldig	Aantal nog geen bericht ontvangen	Totaal
2012	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	32
2013	95,5%	2,3%	1,5%	0,8%	133
2014	97,0%	2,2%	0,9%	0,0%	232
2015	98,9%	0,8%	0,3%	0,0%	366
2016	99,0%	0,8%	0,2%	0,0%	501
2017	98,6%	0,9%	0,5%	0,0%	768
2018	98,5%	1,4%	0,0%	0,1%	727
2019	98,3%	1,5%	0,0%	0,1%	905
2020	87,5%	9,8%	0,0%	2,7%	734
2021	80,3%	19,6%	0,1%	0,0%	1.118
2022	86,5%	13,1%	0,3%	0,2%	1.240
2023	93,8%	3,4%	0,0%	2,8%	1.270
Totaal	92,3%	6,8%	0,2%	0,8%	8.026

Deltaplan psychiatrie

EE ontvangt jaarlijks veel euthanasieverzoeken op basis van psychisch lijden. De patiënten die onze hulp vragen kunnen niet terecht bij hun eigen behandelaar. Vaak is dit omdat behandelaars in het geval van de diagnose 'psychiatrie' het moeilijk vinden om het 'uitzichtloos lijden' van hun patiënt te bepalen en of de ter beschikking staande behandelopties nog een reëel alternatief bieden.

Hiernaast speelt dat het lastig is om psychiaters te werven die ervaring hebben met het behandelen van verzoeken om euthanasie, waaraan we als EE behoefte hebben. Al werken een aantal EE psychiaters al jaren bij EE, een aanzienlijk deel is moeilijker te behouden. Zij vertrekken na relatief korte tijd weer. Dit heeft verschillende redenen, namelijk: de ondervonden intensiteit van de casuïstiek, het werk bij EE blijkt vaak moeilijk te combineren met een andere baan die psychiaters hebben, hulpvragen kosten meer tijd dan ze hadden verwacht en het geboden salaris voldoet bij

nader inzien niet aan hun verwachtingen. Ook zijn er psychiaters die vertrekken om in de eigen instelling de opgedane kennis over euthanasiezorg in de praktijk te gaan brengen.

Het gevolg van deze factoren is dat het aantal verzoeken om euthanasie met de diagnose psychiatrie onze capaciteit overtreft, wat leidt tot (lange) wachtlijsten. We vinden dit onacceptabel. Begin 2023 was er vanuit de medewerkers van EE een roep om een aanmeldingenstop. Dit strookt echter niet met onze missie en visie. We hebben de keus gemaakt om eerst alle mogelijkheden die we zelf hebben om meer evenwicht aan te brengen tussen behoefte en capaciteit, te inventariseren en in uitvoering te nemen. Dit hebben we in 2023 samen met een groot aantal van onze medewerkers gedaan, wat geleid heeft tot het Deltaplan psychiatrie.

Het Deltaplan psychiatrie kent verschillende in- en externe actielijnen die elk in concrete verbeterplannen zijn uitgewerkt. Hierna volgt een opsomming over 2023 van beslissingen, activiteiten en resultaten die het gevolg zijn van het Deltaplan psychiatrie.

De gesprekken met landelijke partijen als VWS, NVvP, KNMG, NVvE, Nederlandse GGZ, Mind, 113, Thanet zijn opgevoerd. EE vraagt hen een standpunt in te nemen en uit te dragen. Ook de schaarste in 'second opinion' en SCEN-psychiaters waren (en zijn) onderwerp van gesprek.

Onze relatiebeheerders en consultants helpen GGZ-instellingen bij het opstellen van euthanasiebeleid, het vergroten van de kennis door het verzorgen van nascholingen en presentaties en het begeleiden bij verzoeken om euthanasie die psychiaters in GGZ-instellingen van hun patiënten krijgen. Het GGZ-veld is aantoonbaar in beweging.

We maakten een analyse van onze gegevens. Hieruit blijkt dat de meerderheid van de aanmeldingen voor psychiatrie (69%) het proces al stopt na de fases 'aanmelding' en 'triage', veelal omdat patiënten zichzelf terug trekken of omdat ze niet aan de criteria van aanmelding voldoen.

We sturen scherper op de wachtlijst. Patiënten die wachten op een team met psychiater worden gebeld met de vraag of hun verzoek nog actueel is. We hebben nieuwe criteria vastgesteld voor het spreekuur en voor het toewijzen van een team.

We bieden psychiaters een arbeidsmarktkraptetoeslag, met instemming van de Ondernemingsraad en hebben hun declaratiemogelijkheid uitgebreid. Alle artsen binnen EE verdienen een salaris binnen de salarisschaal van de Arbeidsvoorwaardenregeling Medisch Specialisten.

In 2024 gaan we volgen in hoeverre alle maatregelen in het Deltaplan psychiatrie daadwerkelijk leiden tot een kortere wachttijd voor patiënten en een beter beheersbare wachtlijst. Nadere maatregelen sluiten we niet uit.

1.5.4 Kwaliteit en veiligheid

Deskundigheidsbevordering

Kwaliteit staat hoog in ons vaandel en vraagt continu onze aandacht. Het behandelen van verzoeken om euthanasie vindt plaats in een duidelijk gestructureerd proces. We maken daarbij gebruik van verschillende kwaliteitsinstrumenten en van collegiale samen- en tegenspraak. Het bevorderen van de deskundigheid van onze medewerkers staat centraal in ons kwaliteitsbeleid.

Zoals gebruikelijk heeft ook in 2023 iedere arts of verpleegkundige die bij ons is komen werken een starttraining van vier dagen gekregen, die met goed gevolg moet zijn afgerond voordat hij/zij in dienst treedt. We hebben weer twee studiedagen gehouden onder meer over euthanasie bij dementie. De ambulante collega's hebben in 2023 vier keer intervisie gehad. En er zijn drie themabijeenkomsten geweest met als onderwerpen:

expertisecentrum euthanasie

Op 7 maart 2023

- Palliatieve sedatie en bewust stoppen met eten en drinken
- Persoonlijkheidsstoornissen
- Training verbindend communiceren

Op 10 mei 2023

- Workshop Pijnbestrijding
- Workshop ethische reflectie aan de hand van eigen casuïstiek
- Cultuur en het levenseinde

Op 8 september:

- Workshop Medicore
- Workshop complexe PTSS
- Workshop ethische reflectie aan de hand van eigen casuïstiek (herhaling)

Evaluatie Multi Disciplinair Overleg (MDO)

In de eerste helft van 2023 heeft het externe bureau AEF op ons verzoek het functioneren van ons MDO geëvalueerd. In de zomer hebben zij hun bevindingen opgeleverd in een rapport.

Enkele verbeterpunten uit het rapport hebben we in 2023 doorgevoerd. Andere vragen meer voorbereidingstijd en voeren we in 2024 in.

Bij elk MDO is tegenwoordig een notulist aanwezig waardoor de deelnemers zich beter kunnen richten op het bespreken van de casus. De Medisch Managers, die de MDO's voorzitten, hebben een gesprekstaining gevolgd om interactie tijdens het MDO effectiever te kunnen begeleiden.

We maken en communiceren scherper het onderscheid tussen de verschillende soorten MDO's vanwege de verschillende doelen die een MDO heeft. Medewerkers kunnen een 'raadgevend MDO' aanvragen. Hiermee bieden we onze ambulant medewerkers de mogelijkheid voor intercollegiale reflectie en tegenspraak, ondersteuning naar elkaar en leren van elkaar. Hiernaast is er het 'inhoudelijk MDO' waarin de vraag centraal staat; voeren we in 'deze casus' het verzoek om euthanasie uit of niet of is er meer nodig om een akkoord te kunnen geven? Door scherper dit onderscheid in doelen te maken, en daar verschillende overleggen voor te hebben, zijn we beter in staat de beide doelen te faciliteren. Ook is er de mogelijkheid om een 'inhoudelijk MDO' face-to-face op locatie na te bespreken in aanwezigheid van ethicus en jurist. Hiermee wordt er meer ruimte gemaakt voor reflectie en begrip voor elkaars posities.

Bezoek IGJ

Op 25 september 2023 brachten drie inspecteurs van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd een bezoek aan ons kantoor in Den Haag. Het onderwerp van dit bezoek was 'kwaliteit en veiligheid'. We hebben een uitgebreide presentatie gegeven. Namens EE waren aanwezig: twee leden van de Raad van Toezicht, de bestuurder, een medisch manager, de juridisch adviseur en de bestuurssecretaris. In vervolg op de bijeenkomst van 25 september 2023 heeft IGJ in november 2023 gesproken met enkele ambulant medewerkers uit de regio Noordoost. Begin 2024 zal IGJ ook nog gesprekken met ambulant medewerkers uit andere regio's houden.

Veilig Incidenten Melden (VIM)

De bereidheid onder medewerkers om een VIM-melding bij de VIM-commissie te doen, neemt elk jaar toe: 2021 10 meldingen, 2022 27 meldingen en 2023 68 meldingen. Ten opzichte van 2022 is er in 2023 2,5 maal vaker een VIM-melding gedaan. De redenen voor de meldingen waren samengevat:

	VIM over zorgproces		VIM over ondersteunend proces	
	2022	2023	2022	2023
Aandeel in totaal van meldingen	30%	32%	70%	68%

Naar aanleiding van de meldingen heeft de VIM-commissie de volgende acties uitgevoerd:

- Gesprekken met de melders gevoerd;
- Terugkoppeling over de bevindingen aan de melders en betrokken collega's;
- Aanbevelingen gedaan om protocollen en beleid aan te passen, onder meer voor het zetten van venflon;
- Informatie over de meldingen geplaatst op de digitale Mijn Werk Omgeving en de Kennisbank.

Klachtenprocedure

Patiënten die niet tevreden zijn over het contact met EE, kunnen gebruik maken van de klachtenprocedure. De procedure is zowel bedoeld om de klager recht te doen, als om de kwaliteit van de zorgverlening te verbeteren. We streven naar een goede relatie met de klager. Indien nodig probeert EE om deze te verbeteren en indien mogelijk te herstellen.

In 2023 ontvingen we zesentwintig klachten. Hiervan waren er vijf niet-ontvankelijk. Derhalve namen we eenentwintig klachten in behandeling. Dit is iets hoger dan in de afgelopen jaren. In 2021 ontvingen we eenentwintig klachten en namen we er zestien in behandeling. Over 2022 betrof het achttien klachten, waarvan we zeventien in behandeling namen. Bij één klacht uit 2023 gaf de klager twee redenen voor het indienen van de klacht. Drie klachten die we in 2023 ontvingen, zijn afgerond in 2024.

Negen keer ging een klacht in 2023 over de wachtlijst en de wijze waarop het proces van het behandelen van een euthanasieverzoek is gedaan. In 2021 en 2022 was dit twee respectievelijk nul. Een duidelijke verklaring voor deze toename hebben we niet maar mogelijk heeft media-aandacht voor de wachtlijst psychiatrie een rol gespeeld.

Elf keer gingen klachten in 2023 over de wijze van bejegening door medewerkers van EE. In zowel 2021 als 2022 ging het om zeven klachten.

Voorts betrof één klacht de afwijzing van het verzoek om euthanasie. In 2021 was dit nog zes en in 2022 negen. De reden voor dit verschil is niet goed aan te geven. Eén klacht in 2023 was van nabestaanden vanwege het uitvoeren van euthanasie. In 2021 was dit één klacht en in 2022 nul.

De meeste klachten zijn door onze klachtenbemiddelaar behandeld. Twee zijn in behandeling genomen door een externe klachtenbemiddelaar. Elke klacht is met de klager en de betrokken medewerkers besproken. Soms wordt ook de direct leidinggevende betrokken. Vrijwel alle klachten zijn naar tevredenheid van de indiener van een klacht afgewikkeld. In een enkel geval blijft er bij een klager onvrede. We wijzen altijd op de mogelijkheid om een klacht als een geschil aan DOKh (een onafhankelijke geschillencommissie) voor te leggen. In 2023 is dit in één geval gebeurd. Dit betrof een klacht uit 2022. Deze is door DOKh volledig ongegrond verklaard.

1.5.5 Communicatie en Samenwerking

Aandacht in de media

Geregeld is er in 2023 in de media aandacht geweest voor het werk van onze collega's. Een selectie hiervan:

- Volkskrant van 4 februari 2023: 'Mama ik kan niet meer'. Een doodswens is vaak onbespreekbaar voor hulpverleners in de ggz, tot wanhoop van jonge mensen die ondraaglijk psychisch lijden.
- De Groene Amsterdammer van 3 augustus 2023: 'Het moment dat de motor stopt'.
- Medisch Contact van 5 oktober 2023 'Uitvoering euthanasie bij psychische aandoening ligt nu te veel bij expertisecentrum 'We vragen psychiaters om een draai van 180 graden te maken'';
- Tubantia van 7 oktober 2023 'Oldenzaalse is een van de 700 psychiatrisch patiënten op de wachtlijst voor euthanasie'.

expertisecentrum euthanasie

Belangenhouders

Op basis van onze missie en visie hebben we de stakeholderanalyse herhaald en op basis daarvan ons stakeholderbeleid geactualiseerd. Er zijn veel gesprekken gevoerd met relevante stakeholders in ons netwerk: beroepsgenoten, beroepsverenigingen, brancheverenigingen, KNMG, NVVE, VWS, RTE, OM, GGZ instellingen, onderzoekers, en anderen.

Met Carend spraken we af samen te werken voor de deskundigheidsbevordering onder zorgprofessionals op het gebied van 'het levenseinde'.

Met subsidie van het ministerie van VWS is in 2023 een start gemaakt met ThaNet – Netwerk Persisterende Doodswens. ThaNet is opgericht om de zorg voor mensen met een euthanasieverzoek of persisterende doodswens te verbeteren. EE werkt hierin samen met verschillende partners, namelijk:

- Commissie euthanasie en psychiatrie van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP)
- Afdeling geneesheerdirecteuren Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP)
- Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde (NVVE)
- 113 Zelfmoordpreventie
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- De Nederlandse GGZ
- MIND
- SUPRANET GGZ

Relatiemanagement

Dankzij een subsidie van VvEE hebben we sinds 2022 de beschikking over een relatiemanager met het aandachtsgebied GGZ. Het succes van de relatiemanager GGZ is enerzijds voor EE aanleiding geweest deze relatiemanager op te nemen in de reguliere formatie van EE. Anderzijds heeft VvEE in 2023 ingestemd met een subsidieverzoek van EE voor een relatiemanager Eerstelijnszorg. Het gaat hierbij om een tijdelijk project van vooralsnog een jaar met de mogelijkheid om met nog een jaar te verlengen.

Middels de relatiemanager Eerstelijnszorg wil EE de huisartsen en specialisten ouderengeneeskunde in Nederland bekend maken met het aanbod van EE om hen (middels consultants) te ondersteunen bij verzoeken om euthanasie en om via de nascholingsactiviteiten hun deskundigheid hiervoor te vergroten.

Aan relatiebeheer is in totaal in 2023 € 140.862 besteed.

Veel van de activiteiten van onze relatiemanager GGZ hebben zich in 2023 gericht op de wachtlijst voor patiënten met psychisch lijden. Ze heeft met vele GGZ-instellingen contact gehad. In het bijzonder met geneesheer-directeuren, aan wie ze de ondersteuning van EE heeft aangeboden bij het formuleren van een euthanasiebeleid binnen de instelling, het inzetten van consultants bij euthanasieverzoeken en het aanbieden van scholing. Met enkele GGZ-instellingen konden hierover concrete afspraken gemaakt worden.

Steeds vaker lukt het om gesprekspartners aan te zetten tot het organiseren van themabijeenkomsten, symposia en refereerbijeenkomsten. Via onze relatiemanager konden we hiervoor sprekers leveren.

Met het Onderwijsbureau van de Nederlandse Vereniging voor Psychiaters (NVvP) bespraken we dat iedere psychiater binnen de opleiding onderwijs over euthanasie zou moeten krijgen. We hebben gegevens uitgewisseld voor het opstellen van een onderwijsmodule.

Ons relatiemanagement was betrokken bij ThaNet – Netwerk Persisterende Doodswens. Verder waren er contacten met diverse betrokkenen op het gebied van euthanasiezorg, zoals: de stichting 'In liefde laten gaan', Carend, LOVAH, Kea en Verenso. We waren aanwezig bij verschillende

congressen, zoals: het voorjaarscongres van de NvVP, het LOVAH-congres, het congres van Carend en van Verenso,

1.5.6 Wetenschappelijk onderzoek

VvEE subsidieert een begeleider wetenschappelijk onderzoek. Hiermee worden we in staat gesteld om de unieke data van EE beschikbaar te stellen voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van euthanasie. We werken op projectbasis samen met verschillende kennis- en onderzoeksinstellingen.

We vermelden hier een selectie van de ontwikkelingen op het gebied van wetenschappelijk onderzoek in 2023 waarbij EE betrokken was:

Afgerond onderzoek

De “Retrospectieve dossierstudie naar de achtergronden en het verloop van euthanasieverzoeken op grond van psychiatrisch lijden bij EE, periode 2012–2018”. Een artikel naar aanleiding van dit onderzoek is gepubliceerd in BMJ Mental Health van 23 juli 2023 onder de titel ‘Patiënten requesting and receiving euthanasia for psychiatric disorders in the Netherlands. Auteurs: Monique Kammeraat, Geeske van Rooijen, Lisette Kuijper, Julian D Kiverstein, Damiaan A J P Denys.

Lopende onderzoeken:

- Onderzoek naar de relatie tussen eetstoornissen en euthanasie. Samenwerking EE en GGZ Rivierduinen/LUMC. Zoals eerder gemeld verloopt de data extractie langzaam. Tijdens de voorjaarsvergadering van de NVvP 2023 zijn de voorlopige resultaten van het onderzoek gepresenteerd en bediscussieerd.
- De Pathos-studie van de groep van Wijngaarden (Radboud Umc) is juni 2023 van start gegaan. Het betreft het onderzoek naar: “Een beter begrip van de betekenis en opvatting van lijden in de context van euthanasie en hulp bij zelfdoding: een longitudinale studie met patiënten, naasten en betrokken zorgverleners”.
- Verkennend onderzoek naar vroegtijdige hulp voor mensen met een persisterende doodswens en/of euthanasieverzoek en hun naasten’. VWS heeft aan Amsterdam UMC de opdracht voor deze studie gegeven. In dit onderzoek wordt een brede, open verkenning gedaan naar de bestaande initiatieven in Nederland waarmee getracht wordt tegemoet te komen aan de hulpbehoeften van mensen met een ambivalente, chronische, persisterende doodswens, al dan niet in combinatie met suïcidaliteit, en hun naasten. EE zit in de klankbordgroep voor deze studie.

Ontwikkelingen

- Op 27 juni 2023 is ThaNet - Netwerk Persisterende Doodswens en Euthanasieverzoek op Psychische grondslag van start gegaan. Een van de activiteiten is het opmaken van een landelijke onderzoek agenda over euthanasie en psychiatrie.
- Gesprekken met Stichting 113 Zelfmoordpreventie over onderzoek naar euthanasieverzoeken door jonge psychiatrische patiënten. Dit betreft een verdere beschrijving van patiënten tot en met 23 jaar die een aanmelding hebben gedaan bij EE.
- Gesprek met Universiteit van Montreal, Canada over ontwikkelingen betreffende euthanasie bij dementie en wilsonbekwaamheid. Zij proberen onderzoek te doen naar deze praktijk in Nederland omdat in Quebec een wet is aangenomen die dit in die provincie mogelijk maakt.

2. Governance en organisatie EE

2.1 Juridische structuur

Stichting Expertisecentrum Euthanasie (EE) is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 53895819. Het vestigingsadres is: Eisenhowerlaan 104, 2517 KL Den Haag. EE is georganiseerd volgens het Raad-van-Toezicht-model.

2.2 Organisationsstructuur

Pagina 16 toont de organisatiestructuur van EE.

2.3 Raad van Toezicht

Voor het toezichtverslag van de Raad van Toezicht wordt verwezen naar de pagina 24 en verder in dit jaarverslag.

2.4 Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur van EE bestaat uit één bestuurder: mevrouw S.M.C. Kersten-Kerstens. Zij had in 2023 als nevenactiviteit: lid van de raad van toezicht van het IJsselland ziekenhuis.

2.5 Adviesraad

EE heeft een Adviesraad. Deze is samengesteld uit leden met een maatschappelijk en/of wetenschappelijk relevante achtergrond. De Raad van Bestuur ontvangt gevraagd en ongevraagd advies van de Adviesraad. De Adviesraad kwam in 2023 tweemaal bij elkaar met de Raad van Bestuur. De adviesraad besprak onder andere de volgende onderwerpen:

- Ontwikkelingen rond patiëntenzorg,
- Wetenschappelijk onderzoek,
- Kennisbank,
- Vervullen vacature adviesraad,
- RTE-oordelen,
- Patiëntenzorg,
- Deltaplan psychiatrie,
- Bezoek IGJ,
- 4^e evaluatie Wtl,
- Initiatieven nieuwe zorgaanbieders euthanasie.

expertisecentrum euthanasie

Het organogram van Expertisecentrum Euthanasie

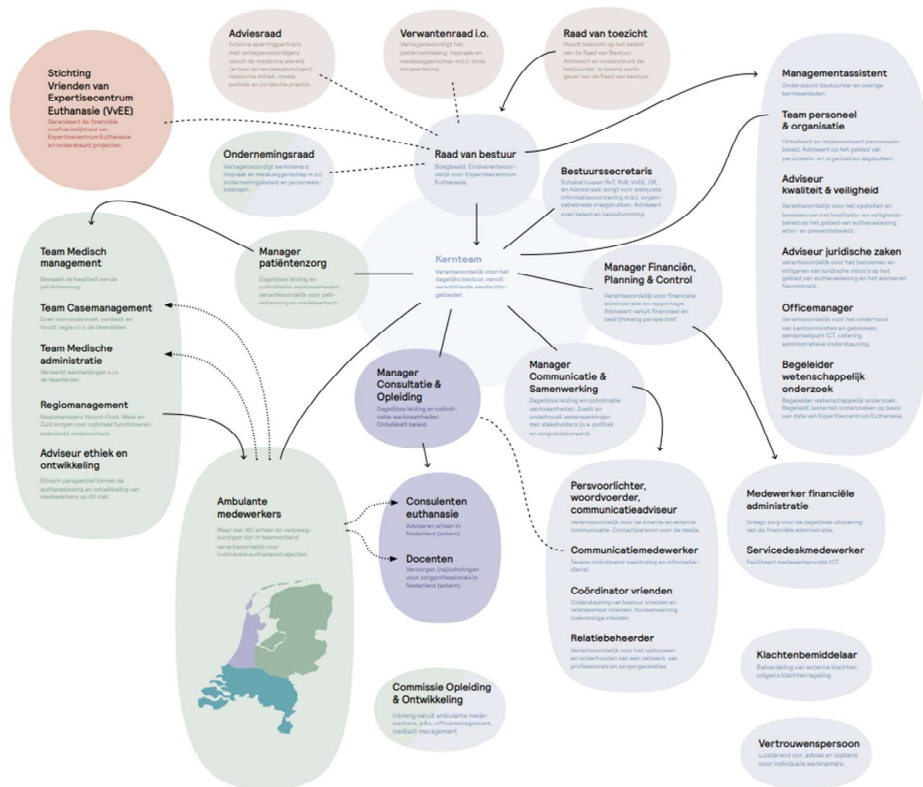
We hebben elkaar nodig

Samen geven wij de beste euthanasiezorg.

In dit organogram worden alle functies en verantwoordelijkheden in Expertisecentrum Euthanasie overzichtelijk weergegeven. Het expertisecentrum is een publieke organisatie, alle medewerkers zijn daarom hanteerbaar bij het management (aanpak). De belangrijkste taak van het management is ervoor te zorgen dat hun afdeling het werk goed kan doen. Alle medewerkers zijn gelijkwaardig en even verantwoordelijk voor de functionele administratie die bestuurder, de manager patiëntenzorg en de officier-manager. Binnen de ambulante teams heeft deze gelijkwaardigheid nog een extra dimensie, omdat ook het onderaan van een euthanasieverzoek geroep is gelijkwaardigheid. Dat de arts enkele specifieke verantwoordelijkheden heeft vloeit voort uit hun roep aan. We hebben elkaar nodig. Samen zorgen wij voor de beste euthanasiezorg: zorgvuldig en zorgzaam.

LEGENDA

- ↳ leidinggeven
- communicatief
- ambulante medewerkers
- patiëntenzorg
- consultatie & opleiding
- wetten
- staf & ondersteuning
- advies & specialist (extern)

De Raad van Bestuur heeft ook een-op-een contact met individuele leden van de Adviesraad gehad over verschillende onderwerpen.

In 2023 bestond de Adviesraad uit de volgende leden:

- De heer prof. dr. A.C. Nieuwenhuijzen Kruseman (voorzitter),
- Mevrouw drs. A. Baars (teruggetreden per maart 2023),
- De heer dr. D.J.B. Ringoir (teruggetreden per maart 2023),
- De heer Mr. R.J. van Eenennaam,
- Mevrouw dr. D.P. Touwen,
- Mevrouw dr. F.C. Giskes,
- Mevrouw mr. E. van Dieten (aangetreden per maart 2023),
- Mevrouw dr. S. Netters (aangetreden per september 2023).

2.6 Verwantenraad i.o.

Het begrip “cliënt” heeft voor EE een bijzonder lading. Wij hebben ervoor gekozen om een “verwantenraad” in te richten. De installatie daarvan voorzien we in 2024.

2.7 Ondernemingsraad

De Ondernemingsraad in zijn huidige samenstelling is in 2020 aangetreden.

Er heeft in 2023 vier keer een Overlegvergadering tussen bestuurder en Ondernemingsraad plaatsgevonden. Twee keer was daar een lid van de Raad van Toezicht bij aanwezig, overeenkomstig artikel 24 van de Wet op de ondernemingsraden.

In de Overlegvergaderingen zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

- Ontwikkelingen op het gebied van Patiëntenzorg, Consultatie en Opleiding, Communicatie en Samenwerking,
- Rapportages Patiëntenzorg & Consulenten, Personeel, Financiën,
- Sturen op de JUR-uren in relatie tot het aantal uitvoeringen,
- Evaluatie MDO,
- Deltaplan psychiatrie,
- Arbeidsvoorwaardenreglement,
- Pensioenwet,
- RI&E Audit-rapport,
- Evaluatie Functiehuis
- Protocol disfunctioneren,
- Uitkomsten Medewerkers Tevredenheid Onderzoek 2023,
- Update ontwikkelingen RTE-oordelen,
- Thuiswerkregeling,
- Verplichte vrije dagen,
- ICT-beleidsplan, privacy en gegevensbescherming,
- ICT-coördinator,
- Werkgroep Tarieven,
- Samenstelling Kernteam,
- Bezoek IGJ,
- Organisatieplan,
- Jaarplan 2024,
- Jaarrekening 2023,
- Begroting 2024,
- Verkiezingen OR in 2024,
- Mogelijk nieuwe aanbieders euthanasiezorg,
- Aanpassen OR-reglement aan wetswijziging,
- Scholing OR – Bestuurder,
- Beleidsplan OR

Positief advies is gevraagd en gekregen voor het voornemen om drie nieuwe leden van de Raad van Toezicht te benoemen.

Instemming is gevraagd en gekregen voor:

- Het aanpassen van het JUR-reglement,
- Het Protocol cameratoezicht,
- De nieuwe Klokkenluidersregeling,

- Een arbeidsmarkttoelage en de mogelijkheid van een vast aantal werkuren per week voor psychiaters,
- Het aanbieden van een digitaal Periodiek medisch onderzoek aan onze medewerkers.

In 2023 was de samenstelling van de ondernemingsraad als volgt:

- De heer C. Pel, arts, voorzitter,
- Mevrouw C. de Keijzer, verpleegkundige, lid
- De heer P. van der Weerd, arts, lid
- De heer R. Zoomers, verpleegkundige, lid
- De heer P. van Putten, arts, lid
- Mevrouw D. Groot, verpleegkundige, lid
- Mevrouw M. Schindeler, verpleegkundige, casemanager, lid

De Ondernemingsraad wordt ondersteund door de extern ambtelijk secretaris de heer J.W. Dorr.

2.8 Personeel

Het grootste deel van de medewerkers van EE betreft ambulante werkende zorgmedewerkers; artsen en verpleegkundigen. Daarnaast zijn er medewerkers die in brede zin ondersteunende werkzaamheden verrichten; de kantoormedewerkers van EE. Het overzicht hierna vermeldt het aantal fte's en het aantal medewerkers.

Aantal fte en medewerkers	2022	2023
Aantal fte	87,4	95,7
Aantal medewerkers	195	207
Aantal contracten	241	240
– Aantal artsen	89	89
– Aantal verpleegkundigen	71	76
– Aantal kantoormedewerkers	58	56
– Aantal consulent - artsen	10	9
– Aantal consulent - verpleegkundigen	10	7
– Aantal coördinerend verpleegkundigen ¹	3	3
Aantal medewerkers met meerdere contracten ²	36	33
Aantal vrouwelijke medewerkers	116	127
Aantal mannelijke medewerkers	79	80
Gemiddelde leeftijd	60	59,9
Gemiddeld aantal dienstjaren	4,2	4,7

Ziekteverzuim 2023

	Totaal	% in het totaal < 2 weken	% in het totaal 2 – 6 weken	% in het totaal > 6 weken
Gemiddeld EE	6,6%	57%	10%	33%

¹ Coördinerend verpleegkundigen kunnen zowel ingezet worden in het ambulante en consulenten werk als op beleidsmatig en strategisch niveau.

² In 2023 voeren 33 van de 207 medewerkers 2 verschillende functies/rollen uit waarvoor aparte contracten zijn opgemaakt. Zo kan bijvoorbeeld een ambulante functie met 1 of meer kantoorfuncties /-rollen worden gecombineerd of een ambulante functie met een consulentenfunctie.

Medewerkers Tevredenheid Onderzoek (MTO)

In het najaar van 2023 hebben we weer een MTO laten uitvoeren. Wederom door het bureau Scorius.

Wij scoren hoog op onder andere de punten: 'Mentaa' en 'Doelstellingen'. We zien een stijging op *Persoonlijke groei* en *Faciliteiten*. EE scoort een hoge NES (net engagement score) van 22,5, wat duidt op een grote mate van betrokkenheid bij het werk van EE. Medewerkers zijn tevreden over het contact met patiënten, de inhoud van het werk, de intervisie- en themabijeenkomsten en de samenwerking binnen het ambulante team. Op 'Promotie' en 'Leiderschap' scoren we iets minder goed dan de vorige keer. Hoewel we ook op (on)gewenst gedrag een voldoende score, vraagt dit wel onze aandacht, met name 'Genegeerd worden als persoon' en 'Intimidatie'.

De belangrijkste uitkomsten zijn gecommuniceerd aan alle medewerkers en iedereen is uitgenodigd een verdiepende meeting bij te wonen, die tweemaal is gehouden. Uit deze sessies zijn interessante suggesties naar voren gekomen die gebruikt kunnen worden om verder te verbeteren. Met deze interne adviezen en die van het onderzoeksbureau gaan we in 2024 verder aan de slag.

2.9 Externe vertrouwenspersonen

EE heeft twee externe vertrouwenspersonen beschikbaar bij wie medewerkers meldingen kunnen doen over zaken die zij hebben ervaren en die ze in vertrouwen willen bespreken, bijvoorbeeld over ongewenst gedrag in de organisatie. De vertrouwenspersonen zijn actief betrokken bij allerlei overlegsituaties, interne scholing en sociale activiteiten. Regelmatig hebben zij overleg met andere disciplines in de organisatie.

Jaarlijks brengen de vertrouwenspersonen een verslag over het afgelopen jaar uit.

In 2023 hebben de vertrouwenspersonen tien meldingen gekregen. Zeven gingen over intimidatie, twee gingen over integriteit en een melding ging over ander ongewenst gedrag.

De vertrouwenspersonen concluderen dat:

- Inbedding van de functie van Vertrouwenspersoon in de organisatie goed op orde is; deze wordt actief betrokken bij relevante zaken,
- de zichtbaarheid voor medewerkers mogelijk voor verbetering vatbaar is,
- er gestructureerd overleg plaatsvindt tussen preventiemedewerker ARBO en de vertrouwenspersonen binnen EE.

Zij doen de volgende aanbevelingen:

- Blijf aandacht besteden aan het creëren en behouden van een veilig werkklimaat; zij doen hiertoe enkele suggesties;
- Geef medewerkers voorlichting over veiligheid op het werk, besteed aandacht aan de vindbaarheid en zichtbaarheid van de vertrouwenspersonen en wat medewerkers van de vertrouwenspersonen kunnen verwachten
- Continueer de inhoudelijke afstemming met de preventiemedewerker.

2.10 Kernteam

Besluitvorming vindt formeel plaats door de Raad van Bestuur. In de praktijk worden besluiten genomen na overeenstemming tussen de leden van het Kernteam. Hierin hebben zitting: de bestuurder, de manager Consultatie & Opleidingen (tevens verpleegkundige), de manager Patiëntenzorg, de manager Communicatie & Samenwerking, de manager Financiën, Planning en Control, een arts (tevens Medisch Manager), een adviseur P&O, de bestuurssecretaris. Bij onderwerpen over psychiatrie neemt ook een psychiater deel aan het overleg en de besluitvorming van het Kernteam.

2.11 Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie

Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie (VvEE) is onlosmakelijk verbonden aan EE. De VvEE ondersteunt EE in morele en financiële zin. Het streven is dat onze zorgverlening vergoed wordt uit de basis zorgverzekering. Daarmee worden echter niet alle kosten gedekt. VvEE en haar donateurs maken extra werkzaamheden, diensten en investeringen van EE mogelijk. We gebruiken de steun van VvEE voor ontwikkeling en innovatie van de beroepsgroep op het gebied van euthanasie. Ook maakt VvEE wetenschappelijk onderzoek mogelijk alsmede de inzet op projectbasis van een relatiemanager.

VvEE heeft als zelfstandige stichting een eigen jaarverantwoording.

EE ondersteunt de VvEE met de inzet van medewerkers op het gebied van communicatie, samenwerking, organiseren van Vriendenbijeenkomsten, financiën en bestuurssecretariaat.

In 2023 hebben het bestuur van de VvEE en de Raad van Bestuur van EE vijfmaal met elkaar formeel overleg gehad. Daarin is gesproken over:

- Vaststelling jaarstukken 2022, accountverslag en verslag Auditcommissie
- Vaststelling begroting 2023
- Financiële maandrapportages
- Stand van zaken projecten van EE die VvEE financiert
- Actualisering norm voor weerstandsvermogen EE
- Financiering Consulenten
- Patiëntenzorg, Consultatie & Opleiding, feiten en cijfers 2023
- Vriendenbijeenkomsten en webinars 2023
- Vriendenadministratie en ondersteuning backoffice-activiteiten
- Werven Vrienden, Vriendenplan 2023 en voorbereiding 2024
- Nieuwsbrieven 'Vrienden voor het leven' en donatiebrieven
- Communicatie en samenwerking
- Statutenwijzigingen
- Actualisering privacyverklaring
- Subsidieverzoek EE Relatiemanager eerstelijnszorg
- Ondersteunen juridische bijstand van EE
- Samenwerking met Centrum Nalatenschap
- Deltaplan psychiatrie
- Gesprek met Relatiemanager EE
- Gesprek met Begeleider wetenschappelijk onderzoek EE
- Oprichting Verwantenraad EE
- Werven nieuw bestuurslid VvEE
- Jaarplanning 2024

3. FINANCIËEL

3.1 Omzet en resultaten

Door de eerder genoemde toename van het aantal hulpvragen en uitvoeringen en de indexering van tarieven is Expertisecentrum Euthanasie ook in omzet gegroeid. De omzet van verzekeraars steeg naar € 13,4 mln. Ten opzichte van de begroting was de omzet echter lager omdat uit was gegaan van een sterkere stijging in het aantal hulpvragen. De kosten van vooral personeel steeg sneller dan de omzet wat resulteerde in een tekort van € 262.729.

Ten opzichte van 2022 is het opvallend dat de declaraties aan zorgverzekeraars met ongeveer € 1,5 mln. stijgen en dat de salarissen sterker zijn gestegen, met € 1,8 mln. Deels heeft dit te maken met extra inzet op de ondersteunende afdelingen van de patiëntenzorg zoals medische administratie, overleglijn voor huisartsen, presentaties aan externen en casemanagement. Daarnaast is aan de ambulante teams, ondanks een lager aantal hulpvragen dan begroot, meer uitgegeven. Ook het budgetplafond bij één van de verzekeraars verslechterde het resultaat met ruim € 100.000,-.

In de overige bedrijfskosten vallen vooral de algemene kosten op. De stijging hiervan kan worden verklaard door verdere investering in de ontwikkeling van onze ICT-middelen. Daarnaast zijn kosten gemaakt voor juridische ondersteuning van collega's die een oordeel niet aan alle zorgvuldigheidseisen voldaan ontvingen.

Totaal expertisecentrum euthanasie	2022	2023	2023
	Realisatie	Begroting	Realisatie
Opbrengsten			
Declaraties aan verzekeraars	11.873.374	13.633.034	13.367.156
Subsidies	723.372	684.638	747.286
Overige opbrengsten	5.790	3.000	12.132
Totaal opbrengsten	12.602.535	14.320.672	14.126.574
Kosten			
Salariskosten arbeidsovereenkomst	10.162.129	11.658.049	11.947.836
Salariskosten inhuur	378.241	427.500	231.207
Totaal personeelskosten	10.540.371	12.085.549	12.179.043
Overige personeelskosten	342.948	391.000	337.827
Algemene kosten	1.077.020	1.150.698	1.233.977
Huisvestingskosten	246.524	224.350	218.462
Huur externe locaties	153.514	175.000	187.365
Afschrijvingskosten	257.659	294.075	232.630
Totaal overige bedrijfskosten	2.077.665	2.235.123	2.210.260
Totale kosten	12.618.035	14.320.672	14.389.303
Resultaat	-15.500	-	-262.729

Uit audits op het vlak van ICT en privacy die in 2022 zijn uitgevoerd zijn een aantal verbeterpunten gekomen die zijn opgepakt. Er zijn stappen gezet in het verbeteren van de zogenaamde onboarding van nieuwe medewerkers, en er zijn plannen gemaakt voor een awareness campagne op het gebied van informatiebeveiliging die vanaf 2024 zal plaatsvinden.

3.2 Voornaamste risico's, onzekerheden en vooruitblik

We willen artsen in Nederland helpen hun patiënten de zorg te geven die ze verdienen en een vangnet zijn voor patiënten die nergens anders terecht kunnen. De organisatie staat door een disbalans tussen vraag en aanbod onder druk. Dit wordt zichtbaar in een aantal zaken.

- Het aantal verzoeken van huisartsen en psychiaters voor hulp van een consulent stijgt. Dit is exact in lijn met de visie van Expertisecentrum dat zegt dat euthanasie in principe zou moeten plaatsvinden door de eigen behandelaar. Op dit moment wordt de consulent echter nog volledig gefinancierd door donaties van Vrienden (private financiering). Dit is gezien de groei en de strategische doelstelling niet lang houdbaar.
- De wachtlijst voor patiënten die met psychiatrische problematiek hulp zoeken, blijft stijgen. Dit is het gevolg van een combinatie van het aantal hulpvragen en de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel. Dit probleem bestaat al lang. Er wordt naarstig gezocht naar oplossingen. Deze oplossingen worden vooral gezien in de samenwerking met de GGZ en aanpassingen in eigen procedures. Hiertoe is in 2023 een deltaplan psychiatrie ontwikkeld. Dit moet de komende tijd zijn vruchten afwerpen.

Andere risico's en onzekerheden zijn de politiek-maatschappelijke ontwikkelingen. Het debat over de (on)mogelijkheden van de euthanasiewet krijgt steeds nieuwe voeding door de complexe problematiek waarmee Expertisecentrum Euthanasie geconfronteerd wordt. Dit vraagt een uiterst nauwkeurige en zorgvuldige werkwijze. Onze activiteiten zijn transparant en toetsbaar. Bovendien moet de kwaliteit van onze zorg van uitzonderlijk hoog niveau zijn. Ook als er over een individuele casus discussie ontstaat, mag en hoeft er niet getwijfeld (te) worden aan onze kwaliteit en zorgvuldigheid. We zien dat door het huidige 'medisch-ethische klimaat' reguliere behandelaren soms twijfelen of ze een euthanasieverzoek zelf moeten oppakken.

Ook (en vooral) zien we invloed op demografisch gebied. Nederland vergrijsst en individualiseert, de medische zorg kent steeds meer mogelijkheden en er is een nieuwe generatie patiënten die een sterke behoefte heeft aan zelfregie in en over het eigen leven ('dat bepaal ik zelf wel'). De huisartsenzorg en overige eerstelijnszorg, alsmede de GGZ, staan onder grote druk en kunnen de zorgontwikkelingen niet aan. Euthanasieverzoeken zijn tijdrovend en impactvol en worden daarom met regelmaat om redenen van krapte en schaarste aan Expertisecentrum Euthanasie overgedragen. Dit zijn ontwikkelingen die directe impact hebben op het aantal hulpvragen dat bij Expertisecentrum Euthanasie terecht komt.

Financiële risico's zijn voor patiëntenzorg zoveel mogelijk afgedekt door afspraken met zorgverzekeraars. Met de zorgverzekeraars wordt ieder jaar tweemaal gesproken om naast de financiën ook aandacht te kunnen hebben voor de inhoud van onze zorg. Transparantie over de werkwijze en de kosten daarvan zijn en blijven cruciaal. Het belang van ZVW financiering voor de consulent euthanasie wordt in ieder gesprek benoemd. Voor overige diensten en projecten van Expertisecentrum Euthanasie is er naast morele, ook financiële steun vanuit Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie.

We continueren ook in 2024 de ingezette weg om de stuurbaarheid van de organisatie, de privacy en de informatiebeveiliging te verbeteren. Dit vergt onder meer een verdere professionalisering van onze ICT-omgeving.

3.3 Financiële positie

EE heeft geen winstoogmerk en is door de Belastingdienst erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waar we trots op zijn.

Het financiële uitgangspunt is dat onze zorgverlening, inclusief de daarvoor benodigde overhead, gefinancierd wordt uit de basisverzekering, zonder eigen bijdragen van de hulpvragers. Er loopt een traject om de kosten van de consulent euthanasie, wat al jaren onderdeel is van onze dienstverlening, ook gefinancierd te krijgen door de zorgverzekering, om niet meer afhankelijk te zijn van private middelen.

De Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie ondersteunt onze financiële onafhankelijkheid. Eerst en vooral is het weerstandsvermogen van Expertisecentrum Euthanasie een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor EE en de vriendenstichting. In 2023 zijn er door de auditcommissie van het bestuur van de Vrienden en van de raad van toezicht afspraken gemaakt over het weerstandsvermogen.

Om de continuïteit van zorg te waarborgen streeft EE naar een buffer van elf procent van de jaarlijkse omzet bij zorgverzekeraars (eind 2023 bedraagt deze norm €1.470.000). Eind 2023 bedroeg het weerstandsvermogen 13,96 procent. Dit is berekend door het eigen vermogen van EE en dat van de VvEE samen te nemen en te delen door de omzet zorgverzekeraars van EE.

De groei van de omzet en negatieve resultaten van EE, gecombineerd met het dalende aantal Vrienden maakt dat het weerstandsvermogen onder druk staat. Een steeds groter deel van het vermogen van de vriendenstichting moet worden gebruikt als weerstandsvermogen. Dit kan ten koste gaan van het subsidiëren van projecten. Voorbeelden van deze projecten zijn de consulenten euthanasie, nascholingsactiviteiten, wetenschappelijk onderzoek, relatiebeheer en de deskundigheidsbevordering van onze medewerkers.

3.4 Relevante financiële omstandigheden

De lonen in de zorg stijgen harder dan de inflatiecorrectie die door de zorgverzekeraars in de tarieven verwerkt wordt. Expertisecentrum volgt de loonstijging van de zorg door aan te sluiten bij een gemiddelde van relevante CAO's in de zorg. Dit zorgt voor negatieve druk op het financiële resultaat.

4. Jaarverslag 2023 Raad van Toezicht

4.1 Inleiding

Volgens de Regeling openbare jaarverantwoording WMG³ (hierna: de Regeling) is Stichting Expertisecentrum Euthanasie (hierna: EE) verplicht een verslag van de intern toezichthouder te publiceren. Deze verplichting vloeit voort uit de Wet toetreding zorgaanbieders (Wtza). De minister van VWS heeft EE in 2022 een Wtza-vergunning gegeven. Hierdoor geldt de Regeling ook voor EE. Dit verslag is opgesteld overeenkomstig Richtlijn 405 'Verslag raad van commissarissen' van de Raad van de jaarverslaglegging. Voor het bestuursverslag wordt verwezen naar het betreffende onderdeel van het jaarverslag 2023 Expertisecentrum Euthanasie.

4.2 Betrokkenheid bij de totstandkoming en het toezicht op de uitvoering van de strategie

De Raad van Toezicht heeft in 2021 een nieuwe toezichtvisie vastgesteld. Hierin formuleert de Raad van Toezicht op welke wijze de raad toezicht houdt, op welke thema's en wie de raad daarbij betreft.

De Raad van Toezicht wil met zijn functioneren bijdragen aan het realiseren van de missie en doelstellingen van EE en haar waarde voor de samenleving. Daarbij richt de Raad van Toezicht zich op controleren, adviseren, samen zoeken en leren en ook kijken naar wat er goed gaat.

De Raad van Toezicht stelt kaders voor en controleert de raad van bestuur op de uitvoering van beleid en gemaakte keuzes. De raad is nieuwsgierig naar het verhaal en de ervaringen achter de feiten en cijfers en de impact daarvan op patiënten, naasten, medewerkers en de samenleving.

De Raad van Toezicht is strategisch partner en adviseur en vervult een belangrijke klankbordfunctie naar de bestuurder. Van die klankbordfunctie heeft de bestuurder in 2023 diverse keren gebruik gemaakt. De leden van de Raad van Toezicht hebben in 2023 deelgenomen aan de studiedagen en themabijeenkomsten van EE. Ook waren zij aanwezig bij diverse informele bijeenkomsten met medewerkers en samenwerkingspartners.

EE heeft in 2021 een meerjarenvisie opgesteld voor de periode 2022 - 2024. Deze omvat de missie, de visie en vier strategische doelen. De meerjarenvisie wordt jaarlijks vertaald naar een jaarplan met concrete acties en projecten in een komend kalenderjaar.

4.3 Interne audit

De Raad van Toezicht beschikt over een Auditcommissie. Deze functioneert onder verantwoordelijkheid van de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht ziet interne audit als een belangrijk onderdeel van het systeem van kwaliteitszorg van EE. EE hanteert diverse instrumenten en methoden van kwaliteitszorg. Voorbeelden hiervan zijn het meerjarenplan en jaarplan, het risicoregister, de tussentijdse rapportages, de jaarlijkse 'vlootshouw', het medewerkerstevredenheidonderzoek en de jaarrapportages van de VIM-commissie en de vertrouwenspersonen.

Een verbeterpunt is om een duidelijke visie te formuleren op kwaliteitszorg binnen EE. Het streven is om een PDCA-cyclus consistent in de organisatie te borgen en de integratie van de verschillende methoden en instrumenten mogelijk te maken. Een duidelijke en integrale visie op kwaliteitszorg stelt bovendien de commissies van de Raad van Toezicht beter in staat om inhoud te geven aan de

³ Artikel 8 lid 1 sub d van de Regeling openbare jaarverantwoording Wet Marktordening Gezondheidszorg (WMG)

toezichthoudende taak op de gebieden waarvoor ze zijn ingesteld. Dit wordt als een activiteit opgenomen in het jaarplan 2024

4.4 Accountant en waarborgen onafhankelijkheid accountant

Sinds 2012 is 'CROP registeraccountants' de accountant voor EE. Het controleteam is sindsdien een keer volledig van samenstelling gewijzigd. In lijn met de Governancecode Zorg 2022 is in 2023 de mogelijkheid onderzocht om te wisselen van accountantskantoor. Vanwege capaciteitsgebrek bij accountskantoren is dit niet gelukt.

De voltallige Raad van Toezicht heeft overleg gehad met de accountant over de jaarrekening 2022. De Auditcommissie heeft in 2023 geen afzonderlijk overleg gehad met de accountant. De Auditcommissie is het eerste aanspreekpunt van de externe accountant wanneer deze onregelmatigheden constateert in de inhoud van de financiële berichten.

Voor het borgen van haar onafhankelijkheid hanteert CROP registeraccountants de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten

4.5 Eisen van onafhankelijkheid leden van de Raad van Toezicht

De statuten van stichting EE stellen voorwaarden aan het lidmaatschap van de Raad van Toezicht waarmee de onafhankelijkheid van elk lid wordt gewaarborgd. Deze voorwaarden hebben betrekking op onverenigbare functies en hoedanigheden alsmede tegenstrijdige belangen en zijn in lijn met wat de Wtza hierover regelt. Het Reglement Raad van Toezicht geeft aanvullende regels voor hoe met (mogelijke) belangenconflicten kan worden omgegaan.

Bij geen van de leden die in 2023 zitting hadden in de Raad van Toezicht is een onverenigbare hoedanigheid of functie geconstateerd die een risico zou hebben kunnen vormen voor haar of zijn onafhankelijkheid als lid van de Raad van Toezicht. Geen van de leden heeft melding gedaan van enige (risico op of schijn van) belangenverstrengeling.

4.6 Zelfevaluatie

Het Reglement van de Raad van Toezicht bevat regels voor de zelfevaluatie van de Raad van Toezicht. Jaarlijks houdt de Raad van Toezicht een zelfevaluatie. Ten minste een maal in de drie jaar gebeurt dit onder begeleiding van een extern deskundige.

In 2022 heeft de zelfevaluatie plaatsgevonden met begeleiding van een extern deskundige. In 2023 heeft de Raad van Toezicht de zelfevaluatie zonder extern begeleider gedaan. Gesproken is over:

- de wens van de Raad van Toezicht om betrokken te worden bij strategische besprekingen en het actualiseren van een nieuwe meerjarige strategievisie;
- de zichtbaarheid van de Raad van Toezicht naar het personeel, onder meer door (nieuwe) RvT-leden tijdens studiedagen voor te stellen;
- de doorontwikkeling van de commissie Kwaliteit en Veiligheid;
- het invoeren van een intern vooroverleg voorafgaande aan de reguliere RvT-RvB-overleggen;
- de samenwerking tussen RvT en RvB en de reflectie van de RvB op het functioneren van de organisatie.

expertisecentrum
euthanasie

4.7 De samenstelling van de Raad van Toezicht in 2023

RvT-lid M/V Leeftijd Nationaliteit	Taak RvT Lid commissie	Hoofdfunctie	Nevenfuncties	Aantreden 1	Aftreden 1	Aantreden 2	Aftreden 2 ⁴
Dhr. Bas Schreuder, 73 jaar, Nederlandse	<i>Tot 02.10.2023</i> • Voorzitter RvT • Renumeratiecommissie	Gepensioneerd	Auditor NVZD, accreditatietrajecten bestuurders in de zorg	<i>01.10.2015</i> voorzitter Rvb ⁵ <i>Per</i> <i>01.10.17</i> voorzitter RvT ⁶	01.10.2021	01.10.2021	01.10.2023
Mw. Marijke Mous, 76 jaar, Nederlandse	<i>Tot 02.10.2023</i> • Wnd. Voorzitter RvT • Auditcommissie, • Renumeratiecommissie, • Overlegvergadering art. 24 WOR	Gepensioneerd	Geen	<i>01.10.2015</i> wnd. voorzitter RvB <i>01.10.2017</i> wnd. voorzitter RvT	01.10.2021	01.10.2021	01.1.2023
Dhr. Flip Sutorius, 70 jaar, Nederlandse	Commissie Kwaliteit & Veiligheid	Gepensioneerd	• SCEN-arts • Lid RvT NVVE	01.10.2017	01.10.2021	01.10.2021	01.10.2025

⁴ Het lidmaatschap van de RvT is maximaal een periode van tweemaal vier jaar aaneengesloten, derhalve acht jaar

⁵ RvB = Raad van Bestuur: tot 01-10-2017 had EE een Raad-van-Bestuur-model, dus zonder een Raad van Toezicht

⁶ RvT = Raad van Toezicht: vanaf 01-10-2017 heeft EE een Raad-van-Toezicht-model

Dhr. Henk Don, 68 jaar, Nederlandse	Auditcommissie (voorzitter)	Gepensioneerd	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter raad van advies ILT-brede Risicoanalyse; Inspectie, Leefomgeving en Transport, • Lid raad van advies Centraal Bureau voor de Statistiek 	01.10.2021	01.10.2025	01.10.2025	01.10.2029
Mw. Ria van Vliet, 68 jaar, Nederlandse	<i>Vanaf 16.02.2023</i> <ul style="list-style-type: none"> • Commissie Kwaliteit & Veiligheid (voorzitter) <i>Vanaf 01.11.2023 tevens</i> <ul style="list-style-type: none"> • Wnd. Voorzitter RvT • Remuneratiecommissie 	Gepensioneerd	-	01.03.2023	28.02.2027	01.03.2027	28.02.2031
Mw. Charlotte Grezel, 56 jaar, Nederlandse	<i>Vanaf 02.10.2023</i> <ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter RvT • Remuneratiecommissie 	Programma-directeur, Ministere VWS	Voorzitter Raad van Toezicht, Stichting Prénatal Screening Randstad-Midden	02.10.2023	01.10.2027	02.10.2027	01.10.2031
Mw. Suzanne van de Vathorst, 61 jaar, Nederlandse	<i>Vanaf 02.10.2023</i> <ul style="list-style-type: none"> • Auditcommissie 	Universitair Hoofddocent Medische Ethiek, Erasmus MC	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Editorial Board van Bioethics; • Lid klachtencommissie Regionale Toetsingscommissies Euthanasie; • Gezondheidsraad (Voorzitter Beraadsgroep Volksgezondheid) 	02.10.2023	01.10.2027	02.10.2027	01.20.2031

4.8 De commissies van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft drie commissies, namelijk de Auditcommissie, de commissie Kwaliteit en Veiligheid en de Remuneratiecommissie. Voor elk van deze commissies is het doel, de werkwijze en de samenstelling geformuleerd in een eigen reglement. Elke commissie wordt gevormd door twee leden van de Raad van Toezicht.

4.8.1 De Auditcommissie

De Auditcommissie heeft in 2023 vijf keer overleg gehad, waarvan eenmaal gezamenlijk met de auditcommissie van de Vereniging Vrienden van het Expertisecentrum Euthanasie. Het afwezigheidspercentage bij de overleggen was gemiddeld 0%. De belangrijkste onderwerpen waren: de jaarrekening 2022 en het accountantsverslag, de opvolging en naleving van de opmerkingen van de accountant, de tussentijdse financiële rapportages, de externe audit door CROP naar de stand van zaken omtrent ICT, gegevensbescherming en het voldoen aan de AVG, de risico's en beheersmaatregelen rond ICT, de jaarurenregeling, het weerstandsvermogen en de begroting 2024.

De Auditcommissie heeft periodiek verslag gedaan van zijn werkzaamheden aan de Raad van Toezicht.

4.8.2 De commissie Kwaliteit en Veiligheid

De commissie kwaliteit en veiligheid is in 2023 vijfmaal bijeen geweest. In verband met ziekte was het afwezigheidspercentage bij de overleggen gemiddeld 20%. Onderwerp van bespreking was onder meer: de te ontwikkelen visie op kwaliteitszorg en de rol van de commissie in kwaliteitszorg, het risicoregister, de rapportages patiëntenzorg & consultants en personeel & organisatie.

De commissie Kwaliteit en Veiligheid heeft periodiek verslag gedaan van haar werkzaamheden aan de Raad van Toezicht.

4.8.3 De Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie is in 2023 driemaal bijeen geweest. Het afwezigheidspercentage bij de overleggen was gemiddeld 0%. Onderwerp van bespreking was: evaluatie functioneren en arbeidsvoorwaarden bestuurder, vaststelling klasse-indeling Wet Normering Topinkomens, vergoeding aan leden Raad van Toezicht.

De Remuneratiecommissie heeft periodiek verslag gedaan van zijn werkzaamheden aan de Raad van Toezicht.

4.9 Het uitgeoefende toezicht

De Raad van Toezicht heeft in 2023 zesmaal overleg gehad. Dit gebeurt gewoonlijk in bijzijn van de Raad van Bestuur en met ondersteuning van de (bestuurs-)secretaris. Wanneer een onderwerp daartoe aanleiding geeft, is er ook een medewerker van EE bij aanwezig. De jaarrekening 2023 en het jaarverslag 2023 zijn behandeld in aanwezigheid van de accountant.

In 2023 zijn de volgende onderwerpen besproken:

- Goedkeuring jaarrekening en jaarverslag 2022;
- Goedkeuring organisatieplan;
- Goedkeuring jaarplan en begroting 2024;
- Ontwikkelingen Patiëntenzorg, Consultatie, Opleiding, Communicatie en Samenwerking;
- Periodieke rapportages; patiëntenzorg & consultants, personeel & organisatie, financiën;
- Werven en benoemen nieuwe leden RvT;
- Vergoeding leden Raad van Toezicht;
- Wisselen van accountant i.v.m. langdurige samenwerking huidige accountant;
- Toezichtvisie Raad van Toezicht;
- Actualiseren norm weerstandsvermogen;
- Oordelen RTE 'niet volledig aan alle zorgvuldigheidseisen voldaan';
- ICT-beleidsplan, gegevensbescherming;
- Ontwikkelingen Adviesraad en OR;
- Vaststellen WNT-klasse 2024;
- Werkbezoek IGJ;
- Meerjarenvisie 2025 e.v.;
- Functiehuis;
- Deltaplan psychiatrie;
- Medewerkers Tevredenheid Onderzoek;
- Evaluatie Multi Disciplinair Overleg;
- Nieuwe initiatieven aanbieders euthanasiezorg;
- Vaststellen nieuwe taakverdeling leden RvT

4.10 Beloningsbeleid en vacatievergoeding

4.10.1 Beloning bestuurder

EE past vrijwillig de Wet Normering Topinkomens (hierna: WNT) toe. Voor het kalenderjaar 2023 is de klasse-indeling voor EE vastgesteld op klasse III zoals vermeld in de 'Regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen zorg en jeugdhulp'.

4.10.2 Vergoeding leden Raad van Toezicht

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen een niet-bovenmatige vergoeding ruim binnen de grenzen van de WNT.

5 JAARREKENING

5 JAARREKENING

5.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2023
(na resultaatbestemming)

	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
	€	€
ACTIVA		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	126.299	222.337
Materiële vaste activa	<u>443.026</u>	<u>449.407</u>
Totaal vaste activa	569.324	671.744
Vlottende activa		
Vorderingen en overlopende activa	2.388.718	1.345.677
Liquide middelen	<u>1.065.015</u>	<u>1.641.885</u>
Totaal vlottende activa	3.453.732	2.987.562
Totaal activa	<u><u>4.023.057</u></u>	<u><u>3.659.306</u></u>
	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
	€	€
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Bestemmingsreserves	101.150	136.850
Overige reserves	-462.474	-235.445
Totaal eigen vermogen	-361.324	-98.595
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar) en overlopende passiva	4.384.381	3.757.901
Totaal passiva	<u><u>4.023.057</u></u>	<u><u>3.659.306</u></u>

5.2 RESULTATENREKENING OVER 2023

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Netto omzet	13.076.697	11.613.400
Subsidies	747.286	723.372
Wijziging in voorraden gereed product en onderhanden werk ten opzichte van de voorafgaande balansdatum	290.459	259.974
Overige bedrijfsopbrengsten	12.132	5.790
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>14.126.574</u>	<u>12.602.535</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	231.207	378.241
Lonen en salarissen	10.092.569	8.756.890
Sociale lasten	1.304.891	1.010.280
Pensioenlasten	550.376	394.959
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	233.009	255.059
Overige bedrijfskosten	1.977.631	1.820.006
Som der bedrijfslasten	<u>14.389.683</u>	<u>12.615.435</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	-263.109	-12.899
Rentelasten en soortgelijke kosten	-380	2.601
RESULTAAT	<u>-262.729</u>	<u>-15.500</u>
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Toevoeging/(onttrekking):		
Bestemmingsreserve flexibilisering werkplekken	-35.700	-35.700
Algemene / overige reserves	-227.029	20.200
	<u>-262.729</u>	<u>-15.500</u>

5.3 Vergelijking met begrotingscijfers over 2023

Totaal expertisecentrum euthanasie	2022	2023	2023
	Realisatie	Begroting	Realisatie
Opbrengsten			
Declaraties aan verzekeraars	11.873.374	13.633.034	13.367.156
Subsidies	723.372	684.638	747.286
Overige opbrengsten	5.790	3.000	12.132
Totaal opbrengsten	12.602.535	14.320.672	14.126.574
Kosten			
Salariskosten arbeidsovereenkomst	10.162.129	11.658.049	11.947.836
Salariskosten inhuur	378.241	427.500	231.207
Totaal personeelskosten	10.540.371	12.085.549	12.179.043
Overige personeelskosten	342.948	391.000	337.827
Algemene kosten	1.077.020	1.150.698	1.233.977
Huisvestingskosten	246.524	224.350	218.462
Huur externe locaties	153.514	175.000	187.365
Afschrijvingskosten	257.659	294.075	232.630
Totaal overige bedrijfskosten	2.077.665	2.235.123	2.210.260
Totale kosten	12.618.035	14.320.672	14.389.303
Resultaat	-15.500	-	-262.729

5.4 KASSTROOMOVERZICHT OVER 2023

	2023		2022	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		-263.109		-12.899
Aanpassingen voor:				
- afschrijvingen en overige waardeveranderingen	233.009		255.059	
		233.009		255.059
Veranderingen in werkkapitaal:				
- vorderingen	-1.043.040		-265.980	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	626.480		802.199	
		-416.561		536.219
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		<u>-446.660</u>		<u>778.379</u>
Ontvangen interest				
Betaalde interest	380		-2.601	
		380		-2.601
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		<u>-446.281</u>		<u>775.778</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings materiële vaste activa	-130.590		-133.101	
Investerings immateriële vaste activa	0		0	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-130.590		-133.101
Mutatie geldmiddelen		<u><u>-576.870</u></u>		<u><u>642.677</u></u>
Stand geldmiddelen per 1 januari		1.641.885		999.208
Stand geldmiddelen per 31 december		<u>1.065.015</u>		<u>1.641.885</u>
Mutatie geldmiddelen		-576.870		642.677

5.5 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling Openbare Jaarverantwoording WMG (RojW) en in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Rechtsvorm, inschrijving

De Stichting Expertisecentrum Euthanasie is een stichting en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Den Haag onder nummer 53895819, vestigingsadres Eisenhowerlaan 104, 2517 KL Den Haag.

Continuïteit

Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie (VvEE) is onlosmakelijk verbonden aan Expertisecentrum Euthanasie. De VvEE ondersteunt Expertisecentrum Euthanasie in morele en financiële zin. Mocht er aanleiding toe zijn, kan VvEE bijspringen in het geval van negatieve resultaten en/ of een negatief vermogen.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van Expertisecentrum Euthanasie zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat het bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het op grond van algemene aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving voor het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

5.5 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor balanswaardering

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Het geactiveerde bedrag wordt volgens de lineaire methode afgeschreven gedurende de verwachte economische levensduur van 5 jaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs) eventueel verminderd met de op basis van de geschatte economische levensduur bepaalde afschrijving. De afschrijvingen zijn berekend volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. In het jaar van investeren wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de stichting.

Overige reserves

Overige (vrije) reserves betreffen vrij besteedbare reserves ofwel het gedeelte van het eigen vermogen waarover de daartoe bevoegde organen zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kunnen beschikken voor het doel waarvoor de stichting is opgericht.

Kortlopende schulden

Onder de kortlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Vooruit gefactureerde omzet

Declaratie van de omzet behandelingen vindt grotendeels voorafgaand aan de behandeling plaats. Op basis hiervan wordt onder de vooruit gefactureerde omzet dat deel van de omzet van lopende casuïstiek bedoeld waarvoor nog geen activiteiten verricht zijn. Op basis van ervaringen uit het verleden en de schatting van de voortgang van de casussen is de post gewaardeerd op 45% van declaraties onderzoek team complexe euthanasie van lopende casuïstiek.

5.5 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor resultaatbepaling

Resultaat

Het resultaat is bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten met betrekking tot de uitgevoerde activiteiten.

Voor de bepaling van het resultaat worden baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben, ongeacht of zij tot ontvangsten en uitgaven in dit jaar hebben geleid.

Afschrijvingen

De afschrijving op immateriële en materiële vaste activa wordt berekend op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Bedrijfslasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Expertisecentrum Euthanasie heeft alle pensioenrekeningen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -kosten van de bank.

5.6 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

1. Immateriële vaste activa

	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€	€
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	126.299	222.337
Totaal immateriële vaste activa	<u>126.299</u>	<u>222.337</u>
<i>Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	222.337	319.042
Bij: investeringen	0	0
Af: afschrijvingen	96.038	96.706
Boekwaarde per 31 december	<u>126.299</u>	<u>222.337</u>

Toelichting:

Dit betreffen afschrijvingen op gedane investeringen in de voorbereiding van de integratie van ICT-systemen..

2. Materiële vaste activa

	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	229.595	310.329
Machines en installaties	183.828	98.076
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	29.603	41.002
Totaal materiële vaste activa	<u>443.026</u>	<u>449.407</u>
<i>Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	449.407	474.659
Bij: investeringen	130.590	133.101
Af: afschrijvingen	159.471	158.353
Boekwaarde per 31 december	<u>443.026</u>	<u>449.407</u>

3. Debiteuren en overige vorderingen

	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€	€
Vorderingen op debiteuren	1.563.317	786.683
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	160.000	274.979
Overige vorderingen	10.906	0
Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie (R/C)	471.696	254.119
Vooruitbetaalde bedragen	167.396	14.493
Kruisposten	0	0
Waarborgsommen	15.404	15.404
Totaal debiteuren en overige vorderingen	<u>2.388.718</u>	<u>1.345.677</u>

5.6 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

4. Liquide middelen

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
	€	€
ING Bank N.V.	1.026.503	1.594.447
Triodos bank	38.512	47.438
Totaal liquide middelen	<u><u>1.065.015</u></u>	<u><u>1.641.885</u></u>

Toelichting:

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar.

5.6 TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

5. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-23</u>	<u>31-dec-22</u>
	€	€
Bestemmingsreserves	101.150	136.850
Algemene en overige reserves	<u>-462.474</u>	<u>-235.896</u>
Totaal eigen vermogen	<u><u>-361.324</u></u>	<u><u>-99.046</u></u>

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per 1-jan-23</u>	<u>Resultaat- bestemming</u>	<u>Overige mutaties</u>	<u>Saldo per 31-dec-23</u>
	€	€	€	€
Bestemmingsreserves: flexibilisering werkplekken	136.850	-35.700	0	101.150
Totaal bestemmingsreserves	<u>136.850</u>	<u>-35.700</u>	<u>0</u>	<u>101.150</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per 1-jan-22</u>	<u>Resultaat- bestemming</u>	<u>Overige mutaties</u>	<u>Saldo per 31-dec-22</u>
	€	€	€	€
Overige reserves: Overige reserves	-235.445	-227.029	0	-462.474
Totaal algemene en overige reserves	<u>-235.445</u>	<u>-227.029</u>	<u>0</u>	<u>-462.474</u>

5.6 TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

13. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:	31-dec-23	31-dec-22
	€	€
Crediteuren betalingen onderweg	0	31.754
Crediteuren	134.912	132.801
Belastingen en premies sociale verzekeringen	988.561	703.888
Schulden terzake pensioenen	268.348	79.989
Nog te betalen salarissen	447.297	240.273
Overige schulden:		
Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie (R/C)	131.428	393.309
Nog te betalen kosten:		
Nog te betalen bedragen	12.161	10.725
Vooruitgefactureerde vergoedingen van Zorgverzekeraars	1.491.131	1.200.672
Vakantiegeld	452.919	369.446
Vakantiedagen	174.139	183.222
Kortlopende schulden	283.485	411.822
Totaal overige kortlopende schulden	4.384.381	3.757.901

Toelichting:

De kortlopende schulden betreffen een budgetplafond van €109k voor een verzekeraar en de investeringssubsidie voor ICT-middelen van € 113k. Daarnaast is er voor EUR 60k aan meerwerk van ambulante teams meegenomen naar 2024. De investeringssubsidie valt vrij van 2024 tot halverwege 2026.

Algemeen

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen, activa en regelingen

(Meerjarige) financiële verplichtingen

De instelling heeft de volgende meerjarige verplichtingen uit hoofde van lopende leasecontracten, huur en overeenkomsten.

	betaalbaar binnen 1 jaar	betaalbaar 1-5 jaar	betaalbaar na 5 jaar	Totaal
	€	€	€	€
Huur bedrijfsruimte Utrecht	6.029	0	0	6.029
Huur bedrijfsruimte Den Haag	118.608	148.260	0	266.868
Lease wagenpark	41.481	5.656	0	47.137
Totaal meerjarige verplichtingen	160.089	153.916	0	320.033

Huur bedrijfsruimte Den Haag

De entiteit is een meerjarige financiële verplichting aangegaan tot en met maart 2026 terzake van huur van een bedrijfsruimte te Den Haag (Eisenhouwerlaan 104-106) van € 118.000 per jaar. De totale verplichting bedraagt € 266.868, waarvan € 118.608 een looptijd van minder dan 1 jaar heeft en € nihil een looptijd langer dan 5 jaar heeft.

Huur bedrijfsruimte Utrecht

De entiteit is een meerjarige financiële verplichting aangegaan tot en met juli 2024 terzake van huur van een bedrijfsruimte te Utrecht van € 9.490 per jaar. De totale verplichting bedraagt € 6.029, waarvan € 6.029 een looptijd van minder dan 1 jaar heeft en € nihil een looptijd langer dan 5 jaar heeft.

Lease wagenpark

De entiteit is een meerjarige financiële verplichting aangegaan tot en met juni 2025 terzake van de operational lease van vervoersmiddelen. De jaarlijkse verplichting bedraagt € 41.481. De totale verplichting bedraagt € 47.137, waarvan € 41.481 een looptijd van minder dan 1 jaar heeft en € nihil een looptijd langer dan 5 jaar heeft.

5.7 MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	Totaal
	€	€
Stand per 1 januari 2023		
- aanschafwaarde	483.520	483.520
- cumulatieve afschrijvingen	261.183	261.183
Boekwaarde per 1 januari 2023	<u>222.337</u>	<u>222.337</u>
Mutaties in het boekjaar		
- investeringen	0	0
- afschrijvingen	96.038	96.038
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>-96.038</u>	<u>-96.038</u>
Stand per 31 december 2023		
- aanschafwaarde	483.520	483.520
- cumulatieve afschrijvingen	357.221	357.221
Boekwaarde per 31 december 2023	<u>126.299</u>	<u>126.299</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	20,0%	

5.8 MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	<u>Verbouwing</u>	<u>Computer- apparatuur</u>	<u>Inventaris</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2023				
- aanschafwaarde	453.572	400.960	256.814	1.111.346
- cumulatieve afschrijvingen	143.243	302.884	215.812	661.939
Boekwaarde per 1 januari 2023	<u>310.329</u>	<u>98.076</u>	<u>41.002</u>	<u>449.407</u>
Mutaties in het boekjaar				
- investeringen	0	124.987	5.602	130.590
- afschrijvingen	80.734	61.735	17.002	159.471
- bijdrage van stichting VvEE	0	-22.500	0	-22.500
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>-80.734</u>	<u>85.752</u>	<u>-11.399</u>	<u>-6.382</u>
Stand per 31 december 2023				
- aanschafwaarde	453.572	525.947	262.416	1.241.936
- cumulatieve afschrijvingen	223.977	342.119	232.814	798.910
Boekwaarde per 31 december 2023	<u>229.595</u>	<u>183.828</u>	<u>29.603</u>	<u>443.026</u>
Afschrijvingspercentage	20,0%	33,3%	20,0%	

5.9 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

BATEN

16. Opbrengsten zorgprestaties, jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning

De specificatie is als volgt:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Vergoedingen van zorgverzekeraars	13.367.156	11.873.374
Totaal	<u>13.367.156</u>	<u>11.873.374</u>

Toelichting:

17. Subsidies

De specificatie is als volgt:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Consulent Euthanasie	458.413	421.591
Scholing beroepsgroepen	7.090	24.139
Deskundigheidsbevordering medewerkers EE	100.000	100.000
Investeringssubsidie ICT-middelen	0	0
Relatiemanagers GGZ en Eerstelij	140.862	81.173
Begeleider Wetenschappelijk Onderzoek	0	30.848
Communicatiemedewerker EE	0	15.621
Bijdrage juridische kosten	40.920	0
Bijdrage lustrum	0	50.000
Totaal	<u>747.286</u>	<u>723.372</u>

Toelichting:

De investeringssubsidie betreft een bijdrage van VvEE aan de investering in ICT-middelen voor de ambulante teams. Deze subsidie loopt via de bestemmingsreserves en valt in 3 jaar vrij.

18. Overige bedrijfsopbrengsten

De specificatie is als volgt:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Overige opbrengsten:		
Overige opbrengsten	12.132	5.790
Totaal	<u>12.132</u>	<u>5.790</u>

Toelichting:

5.9 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

LASTEN

19. Personeelskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten		
Patiëntenzorg	638	30.008
Overhead patiëntenzorg	314.613	238.203
Algemene overhead	-84.043	103.905
Projecten	0	6.125
Totaal kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	<u>231.207</u>	<u>378.241</u>
Lonen en salarissen		
Patiëntenzorg	6.839.344	5.960.467
Overhead patiëntenzorg	1.906.561	1.591.526
Algemene overhead	916.004	762.261
Projecten	439.743	383.970
Reservering vakantiedagen	-9.083	58.666
Totaal lonen en salarissen	<u>10.092.569</u>	<u>8.756.890</u>
Sociale lasten		
Patiëntenzorg	833.568	610.228
Overhead patiëntenzorg	265.735	216.381
Algemene overhead	148.800	122.556
Projecten	56.789	61.115
Totaal sociale lasten	<u>1.304.891</u>	<u>1.010.280</u>
Pensioenlasten		
Patiëntenzorg	260.444	193.505
Overhead patiëntenzorg	189.412	151.518
Algemene overhead	69.633	12.077
Projecten	30.886	37.859
Totaal pensioenlasten	<u>550.376</u>	<u>394.959</u>
Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment:		
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u>95,7</u>	<u>87,4</u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	96.038	96.706
- materiële vaste activa	136.971	158.353
Totaal afschrijvingen	<u>233.009</u>	<u>255.059</u>

5.9 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

LASTEN

23. Overige bedrijfskosten

De specificatie is als volgt:

	2023	2022
	€	€
Overige personeelskosten:		
Arbodienst	52.657	25.202
Verzekering ziekengeld	104.394	162.563
Overige personeelskosten	62.639	31.155
Werving & selectie	22.078	58.127
Deskundigheidsbevordering	47.426	22.640
Kosten intervisie	30.702	26.988
Personeelskosten WKR intermediair	17.930	16.273
Totaal overige personeelskosten	<u>337.827</u>	<u>342.948</u>
Algemene kosten:		
Kantinekosten	10.458	6.067
Catering	3.573	3.514
Kantoorbenodigdheden	6.496	3.638
Lidmaatschappen / abonnementen	9.501	13.338
Portokosten	45.332	27.645
Kosten telefoon en internet	14.830	16.993
Bankkosten	1.462	1.490
Accountantskosten	33.534	47.086
Administratiekosten	37.234	45.082
Software	257.335	212.259
Kosten verbetering software	75.467	90.850
Automatiseringskosten / ICT	264.373	212.764
Advieskosten	88.633	46.745
Sprekers	4.836	16.579
Inhuur juridisch advies	70.700	31.875
Verzekeringen	47.500	35.113
Drukwerk	40.636	31.522
Vormgeving	1.795	0
Kopieerkosten	5.017	12.322
Vergaderkosten	1.414	2.040
Kosten raad van toezicht	47.148	15.273
Representatiekosten	11.638	21.883
Marketing & Communicatie	71.393	86.650
Kosten congressen en evenementen	17.922	16.782
Reis- en verblijfkosten	51.769	45.582
Materialen	10.426	7.768
Medische gegevens	733	2.213
Betalingsverschillen	1	0
Plaatsen infuusnaald	352	503
Overige algemene kosten	2.468	23.442
Totaal algemene kosten	<u>1.233.977</u>	<u>1.077.020</u>
Huur externe locaties:		
Huur externe locaties	187.365	153.514
Totaal huur externe locaties	<u>187.365</u>	<u>153.514</u>
Huisvestingskosten:		
Huur onroerend goed	123.209	148.994
Energie en water	15.078	26.746
Schoonmaakkosten	47.645	37.886
Belastingen	8.153	6.750
Onderhoud onroerend goed	24.376	26.148
Totaal huisvestingskosten	<u>218.462</u>	<u>246.524</u>
Totaal overige bedrijfskosten	<u><u>1.977.631</u></u>	<u><u>1.820.006</u></u>

5.9 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

LASTEN

24. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Rentebaten	-380	0
Subtotaal financiële baten	<u>-380</u>	<u>0</u>
Rentelasten	0	2.601
Subtotaal financiële lasten	<u>0</u>	<u>2.601</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-380</u></u>	<u><u>2.601</u></u>

27. Wet normering topinkomens (WNT)

Zie voor de WNT verantwoording de volgende pagina.

WNT-verantwoording 2023 Expertisecentrum Euthanasie

De WNT is niet van toepassing op Expertisecentrum Euthanasie. De raad van toezicht van Expertisecentrum Euthanasie heeft besloten per 01-01-2022 vrijwillig de WNT te volgen. Het voor Expertisecentrum Euthanasie toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 182,000 het WNT-maximum op basis van de Regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen zorg en jeugdhulp, de totaalscore is 9 en de klasse is III.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

bedragen x € 1		S.M.C. Kersten		E. Pans	
Functiegegevens²		Raad van Bestuur		Ex lid raad van toezicht	
Aanvang en einde functievervulling in 2023		01/01 -31/12		01/01 -31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷		1		0,63	
Dienstbetrekking ⁸		Ja		Ja	
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	152.232,07	€	60.623,27	
Beloningen betaalbaar op termijn	€	10.461,38	€	4.432,16	
Subtotaal	€	162.693,45	€	65.055,43	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	€	182.000,00	€	114.660,00	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ¹¹		N.v.t.		N.v.t.	
Bezoldiging	€	162.693,45	€	65.055,43	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ¹²		N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ¹³		N.v.t.		N.v.t.	
Gegevens 2022⁴					
bedragen x € 1		S.M.C. Kersten		E. Pans	
Functiegegevens⁵		Raad van Bestuur		Ex lid raad van toezicht	
Aanvang en einde functievervulling in 2022		01/01 -31/12		01/10 - 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷		1		0,22	
Dienstbetrekking ⁸		Ja		Ja	
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	135.112,38	€	4.863,11	
Beloningen betaalbaar op termijn	€	9.305,95	€	375,86	
Subtotaal	€	144.418,33	€	5.238,97	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	€	146.000,00	€	8.096,00	
Bezoldiging	€	144.418,33	€	5.238,97	

Footnotestel: Op 01-10-2022 is mevrouw Pans in dienst gekomen bij EE als juridisch adviseur. Tot die datum was zij lid van de raad van toezicht van EE. In de jaarrekening van 2022 is verzuimd om mevrouw Pans op te nemen als ex topfunctionaris in de maanden oktober tot en met december.

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x C 1														
J.N. Schreuder		M.S.C. Mous		P.E. Sutorius		F.J.H. Don		C. Grezel		S. v/d Vathorst		R. van Mijt		
Voorzitter		Lid		Lid		Lid		Voorzitter		Lid		Lid		
Aanvang en einde functievervulling in 2022														
01/01 -30/09		01/01 -30/09		01/01 -31/12		01/01 -31/12		01/10 - 31/12		01/10 - 31/12		16/02 -31/12		
Bezoldiging														
Bezoldiging ¹	€	9,675,00	€	6,450,00	€	8,600,00	€	8,600,00	€	3,225,00	€	2,150,00	€	7,525,00
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ⁴	€	20,418,90	€	13,612,60	€	18,200,00	€	18,200,00	€	6,881,10	€	4,587,40	€	15,906,30
+/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ⁵														
Bezoldiging	€	9,675,00	€	6,450,00	€	8,600,00	€	8,600,00	€	3,225,00	€	2,150,00	€	7,525,00
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toestaan ⁶														
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ⁷	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022														
bedragen x C 1														
J.N. Schreuder		M.S.C. Mous		P.E. Sutorius		F.J.H. Don		E. Pans						
Voorzitter		Lid		Lid		Lid		Lid						
Aanvang en einde functievervulling in 2022														
01/01 -31/12		01/01 -31/12		01/01 -31/12		01/01 -31/12		01/01 -25/08						
Bezoldiging														
Bezoldiging ¹	€	1,974,80	€	2,970,00	€	1,980,00	€	2,250,00	€	1,440,00				
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ⁴	€	21,900,00	€	14,600,00	€	14,600,00	€	14,600,00	€	9,480,00				

Footnote: Op 25-08-2022 is mevrouw Pans gestopt als lid van de raad van toezicht. In de jaarrekening van 2022 is aangegeven dat dit per 01-10-2022 was.

5.10 VASTSTELLING EN GOEDKEURING

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van bestuur van Stichting Expertisecentrum Euthanasie heeft de jaarrekening 2023 opgemaakt en vastgesteld in de vergadering van 22 april 2024.

De raad van toezicht van de Stichting Expertisecentrum Euthanasie heeft de jaarrekening 2023 goedgekeurd in de vergadering van 22 april 2024.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 5.2.

Gebeurtenissen na balansdatum

Ondertekening door bestuurders en toezichhouders

Raad van Bestuur:

S.M.C. Kerstens

Raad van Toezicht:

Voorzitter:
Mevrouw mr.C.A. Grezel

Lid:
Mevrouw dr. S. van de Vathorst

Lid:
De heer dr. F.J.H. Don

Lid:
De heer drs. P.E. Sutorius

Lid:
Mevrouw R. van Vliet

6 OVERIGE GEGEVENS

6.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de bestuurder en Raad van Toezicht van Stichting Expertisecentrum Euthanasie te Den Haag

A. Verklaring over de in het financieel verslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Expertisecentrum Euthanasie te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Expertisecentrum Euthanasie op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de Regeling Openbare Jaarverantwoording WMG (RojW);
- voldoet de jaarrekening 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten aan de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de resultatenrekening over 2023;
3. het kasstroomoverzicht 2023; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Expertisecentrum Euthanasie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling Openbare Jaarverantwoording WMG is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling Openbare Jaarverantwoording WMG en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling Openbare Jaarverantwoording WMG.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling Openbare Jaarverantwoording WMG en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de organisatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het toezichthoudend orgaan onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 03 mei 2024
CROP registeraccountants

Was getekend

Drs. D. Davelaar-Kemp RA CISA